

ฟาร์มสัตว์ ฟาร์ม(ความ)สุข
Happy Animal Farm

สภานิติบัญญัติ
กรมส่งเสริมสุขภาพ

ที่ปรึกษา

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ
นพ.อุกฤษฏ์ มลิินทางกูร

อำนวยการ ประสานงาน

นิรชา อัครวีรากุล
ณนุด มธุรพจน์
จรินทร์ คงศรีจันทร์
นวินดา จัดหงษา

บรรณาธิการ

ยุทธนา วรณเปติกุล

ผู้เขียน

สุพิตา วรณเปติกุล

ศิลปกรรม และรูปเล่ม

สำนักพิมพ์ Organic Books

พิสูจน์อักษร

สมประสงค์ บุญผ่อง
ชนิษฐรัตน์ มัสพันธ์

ภาพปก

กัณจณา ต่ำโสภี

จัดพิมพ์ และเผยแพร่โดย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
ชั้น 2 อาคาร 88/37 ติวานนท์ 14 ตำบลลาดชะโด อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0-2590-2304 โทรสาร 0-2590-2311
เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th

คำนิยม

ถ้าถามว่าหากจะเปลี่ยนแปลงโลกไปสู่โลกแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยสันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแล้ว อะไรสำคัญที่สุด คำตอบอาจจะมีหลากหลาย แต่คงจะไม่ลงตัวถ้าไม่ใช่การมี **“หัวใจของความเป็นมนุษย์”**

ไม่มีสัตว์ชนิดใดที่สามารถทำลายโลกได้ เพราะสัตว์อยู่ตามธรรมชาติ ธรรมชาติไม่ทำลายธรรมชาติ แต่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ผิดธรรมชาติได้ จึงทำลายโลกได้ มนุษย์มีความโลภมากผิดธรรมชาติ และสามารถคิดเทคโนโลยีที่ขยายความโลภให้มากอย่างไม่สิ้นสุด เทคโนโลยีที่วุ่นนั้นคือเงิน ในขณะที่อาหารเป็นของจริง แต่เงินไม่ใช่ของจริง ลองนึกภาพดูว่าจำนวนเงินนั้นเราสามารถเติมตัวเลขเพิ่มเข้าไปเท่าไรก็ได้ เช่น ๑๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐... เติบโตจนสุดขอบฟ้าเลยก็ได้ แสดงว่ามันไม่ใช่ของจริง แต่เป็นมายาคติที่มาขยายความโลภออกไปอย่างไม่สิ้นสุด

เมื่อมนุษย์มาถือการพัฒนาที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง ก็เท่ากับเอาความโลภอันไม่มีที่สิ้นสุดเป็นตัวตั้ง การพัฒนาแบบนี้จึงไปทำลายทรัพยากรนานาชนิดเพื่อเปลี่ยนให้เป็นตัวเลขให้มากขึ้นๆ โลกจึงถูกทำลายมากขึ้น ครอบงวนธรรมชาติและครอบงวนการอยู่ร่วมกันจนวิกฤติและเครียดไปหมดจนไม่มีทางออกด้วยการ **“พัฒนา”**

แต่มนุษย์ก็มีธรรมชาติที่วิเศษสุดอยู่อย่างหนึ่ง ตามคำว่า **“มนุษย์”** นั้นเอง มนุษย์แปลว่าจิตใลสูง มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มีจิตใลสูง

จิตใจสูง หมายถึง จิตใจที่เห็นแก่คนอื่นและสิ่งอื่นอย่างไม่น่าเชื่อ เพราะอย่างนี้ มนุษย์จึงมีความดีที่สามารถทำเรื่องดีได้อย่างสูงสุด เนื่องจากความดีสุดๆ นี้เป็นศักยภาพในความเป็นมนุษย์เท่านั้น เราจึงเรียกกันว่า “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ทุกคนเคยสัมผัสหัวใจของความเป็นมนุษย์มาด้วยกันทุกคนและรูว่ามันให้ความรู้สึกที่อบอุ่นและเป็นสุขอย่างล้ำลึกเพียงใด

ในกระแสดารของอารยธรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม เงินนิยม ก็ยังมีเรื่องดีดี หรือเรื่องที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์อยู่ในทุกพื้นที่ เพราะมันเป็นธรรมชาติอีกด้านหนึ่งของมนุษย์ ถ้าเราบันทึกเรื่องราวดีดีมาเผยแพร่กัน มนุษย์ก็จะมีความสุขและมีกำลังใจมากขึ้น สุขและความเป็นเรื่องที่ดีขนาดได้ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) พยายามเคลื่อนไหว “สังคมไทยหัวใจมนุษย์” และพยายามส่งเสริมให้มี “ธนาคารของเรื่องราวดีดี” หวังว่าเรื่องราวดีดีเล่มนี้ จะเข้าไปสัมผัสส่วนลึกในจิตใจของผู้คนอย่างกว้างขวาง ด้วยสัมผัสส่วนลึกในจิตใจเท่านั้น ที่จะช่วยให้โลกงดงามน่าอยู่

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

คำนิยม

แม้เราจะเพียรพยายามสร้างและรณรงค์ส่งเสริม “สังคมแห่งสุขภาวะ” ในรูปแบบต่างๆ มากมายเพียงใด แต่สังคมแห่งสุขภาวะที่แท้จริงย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนสังคมปราศจากเสียซึ่ง “หัวใจของความเป็นมนุษย์” หรืออาจสรุปคร่าวๆ ได้ว่า “คนที่มีคุณภาพความดีอยู่ในหัวใจ” ย่อมมีจิตสำนึกห่วงใยทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น สรรพชีวิตทั้งมวล และสิ่งแวดล้อม และเมื่อบุคคลผู้นั้นลงมือกระทำการใดๆ เขาก็จะกระทำอยู่บนพื้นฐานของการไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ทุกคนและทุกสิ่งเหล่านั้น

เมื่อราวต้นปีที่ผ่านมานี้ คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้เผยแพร่ผลการวิจัยในวารสารการแพทย์บริติช เมดิคัล มีเนื้อหาสำคัญสรุปได้ว่า จากการศึกษาพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างกว่า 4,700 คน เป็นเวลา 20 ปี พบว่า “ความสุข” สามารถติดต่อบริจาคบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งได้ ด้วยการได้รับทราบเรื่องราวและพบเห็นบุคคลที่มีความสุข และเมื่อบุคคลหนึ่งได้เข้าไปอยู่ในเครือข่ายแห่งความสุขแล้ว เขาก็จะทำให้เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง และคนใกล้ชิดมีโอกาสที่จะมีความสุขเพิ่มขึ้นไปด้วย เพราะภาวะทางอารมณ์ของคนเราไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวเราเพียงคนเดียว แต่ยังเกี่ยวพันกับการกระทำและประสบการณ์ของผู้อื่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นคนใดที่เราเกี่ยวข้องด้วยโดยตรงหรือไม่ได้รู้จักก็เป็นการส่วนตัวก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ความสุขเป็นโรคติดต่ออย่างหนึ่ง

ด้วยนัยเดียวกันนี้ “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ก็น่าจะเป็นโรคติดต่อได้เช่นกัน และเรื่องราวดีดีที่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้รวบรวมมาไว้ในหนังสือเล่มนี้ รวมถึงอีกหลายเรื่องราวที่รวบรวมไว้ในธนาคารเรื่องราวดีดีแห่งชาติ ก็น่าจะช่วยให้ “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ติดต่อแพร่ขยายไปยังคนไทยทุกคนได้อย่างกว้างขวาง และเมื่อนั้นก็คงจะกล่าวได้เต็มปากเต็มคำว่า “สังคมไทยคือสังคมแห่งสุขภาวะ”

นพ.มงคล ณ สงขลา

ประธานคณะกรรมการบริหารยุทธศาสตร์
การสร้างสังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์

คำนำ

การเปลี่ยนแปลง - วัลย์อดิตแห่งปี 2551
แท้จริงแล้วการเปลี่ยนแปลงคือสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาแห่งการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ภายใต้นามที่อาจเรียกได้ว่า “การพัฒนา” นับแต่ที่มีการพัฒนาเกิดขึ้นวิถีชีวิตของมนุษย์ก็ยิ่งออกห่างจาก “ธรรมชาติ” อันเป็นต้นกำเนิดของชีวิตและวัฒนธรรมมากขึ้นทุกที จนทำให้ “ธรรมชาติแห่งหัวใจของความเป็นมนุษย์” เริ่มเปลี่ยนแปลงไป

.....
ธรรมชาติแห่งความเคารพและเกรงกลัวในปรากฏการณ์ธรรมชาติ เปลี่ยนไปเป็นความมั่นใจและความหวังการที่จะเข้าควบคุมธรรมชาติ ธรรมชาติแห่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างเพื่อนมนุษย์ เปลี่ยนไปเป็นการค้ากำไรและเอารัดเอาเปรียบ ธรรมชาติแห่งการดำรงอยู่ด้วยความเรียบง่ายเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ พึ่งพิงและต่างตอบแทนกับธรรมชาติ เปลี่ยนไปเป็นการผลิตด้วยเทคโนโลยีทันสมัยที่ค้ำึงถึงปริมาณมากกว่าคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและสรรพชีวิต ธรรมชาติแห่งการมองเห็นความงามของภูเขาป่าไม้ลำธารท้องฟ้า ฯลฯ ในฐานะของทรัพยากรเพื่อส่วนรวม เปลี่ยนไปเป็นการครอบครองและตีมูลค่าในรูปของตัวเงิน

.....
ท้ายที่สุดแล้วความเปลี่ยนแปลงที่มีเศรษฐกิจและเงินเป็นตัวตั้งกลับนำสังคมมนุษย์ไปสู่ผลกระทบมากมาย

ป่าไม้ที่ลดลงมลพิษที่เพิ่มขึ้นภัยธรรมชาติที่รุนแรงการขาดแคลนอาหารและแหล่งน้ำ

ความล้มเหลวของชุมชนความเจ็บป่วยความเหลื่อมล้ำทางสังคมหนี้สินท่วมหัว ฯลฯ

มนุษย์ทุกคนล้วนได้รับผลกระทบนี้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เพราะตระหนักถึงผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายทั้งปวง

จึงมีผู้คนกลุ่มเล็กๆหลากหลายกลุ่มได้เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง บนแนวทางของการกลับคืนสู่ธรรมชาติให้มากที่สุด

เช่นเดียวกับผู้คนจากทุกภาคส่วนในสังคมไทยที่มีส่วนร่วมในการร่าง “พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550” เพื่อมุ่งหวังให้เป็นกฎหมายที่เป็นเครื่องมือ กลไกในการเชื่อมประสานและขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่ “สังคมสุขภาวะ”

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.) ได้ดำเนิน “โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การสร้างสังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์” ขึ้น โดยเล็งเห็นว่า สังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์นั้นต้องอาศัยการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป ภายใต้บริบทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมจากกลไกภาคีทุกภาคส่วนในสังคม เข้ามาร่วมขับเคลื่อนด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์เป็นพื้นฐาน

ด้วยยุทธศาสตร์ของโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาระบบการสร้างและจัดการความรู้ที่เน้นในทางสร้างสรรค์ สิ่งดีงามให้เกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการสื่อสารทางสังคมและนำไปสู่ค่านิยมใหม่ของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่สังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์

.....
จากผู้พยายามควบคุมธรรมชาติจึงเปลี่ยนมาเป็นผู้เรียนรู้เข้าใจและยอมรับในความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ

จากผู้ชาย จึงเปลี่ยนมาเป็นผู้ให้ จากมุ่งค้ากำไรสูงสุดจึงเปลี่ยนมาเป็นการพึ่งพาบนรากฐานของความห่วงใยต่อชีวิตและสังคม

จากที่คอยทำงานเพื่อเงินและการถือตัวไปสู่ถาพาทที่คิดว่า)สูงขึ้น จึงเปลี่ยนมาสนใจต่อเพื่อนมนุษย์และผู้ด้อยโอกาสในสังคม เคารพกันในฐานะเพื่อนมนุษย์

.....
เมื่อการเปลี่ยนแปลงนำผู้คนให้คืนกลับมาสู่การเป็น “มนุษย์ที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์” อีกครั้ง “เรื่องราวดีดี” มากมายที่กระจายตัวเกิดขึ้น ณ มุมเล็กมุน้อย ทั่วไทย ทั่วโลก จึงเริ่มปรากฏขึ้น

เรื่องราวดีดีส่วนหนึ่งจะนำมาเก็บไว้ใน “ธนาคารข้อมูลเรื่องราวดีดีแห่งชาติ” ซึ่งจะป็นฐานข้อมูลเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในวงกว้าง เป็นการสร้างเสริมกำลังใจให้แก่ผู้คนที่มุ่งมั่นในการสร้าง “สังคมที่ต้องการ” และที่สำคัญ เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนอีกกลุ่มหนึ่งที่กำลังมุ่งมั่นในสิ่งเดียวกัน

เมื่ออ่าน “เรื่องราวดีดี” ในหนังสือเล่มนี้จบลง คุณอาจค้นพบว่า ...
ท้ายที่สุดแล้ว สุดท้ายของการเปลี่ยนแปลง จะนำพาคืนกลับคืนสู่ธรรมชาติ

สู่การมองเห็นคุณค่าของทุกสรรพสิ่งด้วยหัวใจอันเป็นหัวใจที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์ และเป็นความหมายที่แท้จริงของการพัฒนา

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ
เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

สารบัญ

บทที่ 1	ความสุข : คนขายนม	13
	เราอยากขายนมแบบที่เราอยากกิน	15
	การค้นหาเส้นทาง	19
	นมอินทรีย์	23
บทที่ 2	ความภาคภูมิใจ : คนเลี้ยงวัว	25
	ยุคของวัวที่ให้นมมากที่สุด	26
	กำไรหรือขาดทุน	28
	ปริมาณกับคุณภาพ : นมจากวัวที่กินหญ้า	32
บทที่ 3	ปฏิวัติฟาร์ม	35
	ฟาร์มที่สมดุล	36
	วัวที่ไม่ใช่โรงงานผลิตนม	39
	แข็งแรงพอควร ให้นมพอควร และมีความสุขพอควร	42
	กลุ่มผู้ปฏิวัติฟาร์ม	45

บทที่ 4	นมหยดเล็กในตลาด	47
	จาก 10 ถึง 1,500	48
	กรรมวิธีการผลิตที่ปลอดภัย	50
	มาตรฐานนมอินทรีย์	51
	ปลูกธุรกิจ ในหน้าน้ำใหม่	54
	เล็กแต่มีนวัตกรรม	56
	ตลาดสินค้าอินทรีย์ โตช้าแต่มั่นคง	57
บทที่ 5	Milk Road : เส้นทางนม	61
	ชาวแพะ	62
	นมจากชุมชนเพื่อชุมชน	64
	คุณค่าตามธรรมชาติ	66
	ว่ายทวนกระแสทุน	69
บทที่ 6	จริยธรรม่วงนอน : ธุรกิจกับความรับผิดชอบ	73
	ความรับผิดชอบต่อ	75
	มโนธรรมที่คอยกวนใจ	77
	เครือข่ายสินค้าอินทรีย์	79
	บรรณานุกรม	82

บทที่ 1

ความสุข : คนชายเนม

“๖๖อปเปิ้ล” เขาพูด “แล้วยังล้ม ลูกกวาด
กล้วยกับคุกกี้ที่ไม่มี มีนเป็นลูกชายผม อายุแค่
สามขวบ ไม่ได้ป่วยไข้อะไรเลย มีนอยากได้อะไรก็ได้
มากมายเหลือเกิน อยากได้แอปเปิ้ล อยากได้ส้ม
อยากได้ลูกกวาด อยากได้กล้วย ผมไม่รู้จริงๆ ว่า
มีนอยากได้อะไรกันแน่ ไม่มีใครรู้ว่ามันอยากได้อะไร
มันอยากไปอย่างนั้น มองไปที่พระเจ้าแล้วก็พูด
ให้โน่นให้นี่แก่ฉัน แต่ก็ไม่เคยพอใจกับอะไร อยากได้
อยู่ตลอดเวลา แล้วก็รู้สึกไม่สู้สบาย พระเจ้าที่ยากจน
ไม่มีอะไรจะทดแทนความโศกเศร้า พระองค์ให้ทุกอย่าง
ให้โลก แสงอาทิตย์ ให้พ่อ ให้แม่ ให้พี่ให้น้อง ลุง
ญาติ บ้านเรือนนาไร่ เตา โต๊ะ เตียง พระเจ้าที่นำ

ส่งสารให้ทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ไม่มีใครมีความสุข ทุกคนก็เหมือนเด็กตัวน้อยๆ ที่กำลังป่วยด้วยไข้หวัดใหญ่ ทุกคนเอาแต่พูดว่าขอคุณก็ใส่ลูกเกต" คนชายพูดสุดลมหายใจลึๆ ขณะหายใจออกก็พูดกับลูกค้าเสียงดังลั่น "ไม่มีคุณก็ใส่ลูกเกต"

จาก ความสุขแห่งชีวิต
วิลเลียม ซาโรยัน

ไม่มีคุณก็ใส่ลูกเกต!

ใครๆ ก็อยากได้คุณก็ใส่ลูกเกต แต่เมื่อไม่มีคุณก็ใส่ลูกเกตขาย คนบางคนก็เลยเลือกที่จะลงมือทำ

¹ซาโรยัน, วิลเลียม. มปป. น.130-131.

“เราอยากขายนมแบบที่เราอยากกิน”

“6 ร้อยากทำนมดีจิง แบบที่เราอยากกิน นมที่กินแล้วไม่เพื่อนคอติดต่อสุขภาพ ไม่มีสารตกค้างจากยาฆ่าแมลงและยาปฏิชีวนะ”

นมดีจิง ที่อยากกินของ พฤติ เกิดชูชื่น กรรมการผู้จัดการและผู้ก่อตั้งบริษัท แดรี่โฮม จำกัด เจ้าของผลิตภัณฑ์นมอินทรีย์ (Organic Milk) รายแรกๆ ของไทย อาจจะเป็นนมที่เคยกินเมื่อครั้งหนึ่งนานมาแล้ว และเป็นนมที่ทำให้เขาเลือกที่จะใช้ชีวิตอยู่กับวัวนม

“สมัยเรียนอยู่ชั้นประถม ผมอยู่โคราช เพราะคุณพ่อรับราชการทหาร ได้มีโอกาสไปเที่ยวฟาร์มวัวนมสร้างตนเองมวกเหล็ก เขารีดนมสดๆ จากเต้าใส่กระป๋องให้เอากลับบ้าน ผมก็เอาไปดื่มกิน มันอร่อยมาก เป็นความประทับใจที่ทำให้ผมสนใจอยากจะทำเลี้ยงวัวนมบ้าง”

เขาเลือกเรียน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ “พอขึ้นปี 2 มาเรียนที่วิทยาเขตกำแพงแสน ผมอาศัยนอนในอาคารเล็กๆ ใกล้คอกวัวของมหาวิทยาลัย ที่เขาไม่ได้ใช้งาน จนเรียนจบ ไม่เคยเสียค่าหอพัก ก็อยู่กับวัว ทำเรื่องที่ผมสนใจ ทั้งการเลี้ยง ปรับปรุงพันธุ์ ฯลฯ ทุกช่วงปิดเทอมใหญ่ผมไม่เคยกลับบ้าน มาขอฝึกงานที่นิตมสร้างตนเองมวกเหล็ก ช่วยเขารีดนม ดัดหญ้า ทำอะไรก็ได้”

“เรียนจบ ผมสมัครงานที่เดียว ที่องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) เริ่มทำงานปี 2527 เป็นเจ้าหน้าที่ฝึกอบรม ตอนนั้นการทำฟาร์มโคนมกำลังเป็นกระแส มีคนสนใจมาก และปริมาณนมที่ผลิตได้ในประเทศยังน้อย ดังนั้นภารกิจของอ.ส.ค. นอกจากผลิตนมแล้ว ยังมีการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ฝึกอบรมการทำฟาร์มให้เกษตรกรผู้สนใจ เป็นหลักสูตรเร่งรัด ใช้เวลาหนึ่งเดือน เรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เช้าเรียนกลางวันเรียน เย็นรีดนม เกี้ยวหญ้า ให้มีความชำนาญพอที่จะกลับไปเริ่มงานของเขาเองได้

“ระหว่างทำงาน ผมก็เสาะสายหาที่ดินจนได้ที่ดินในนครนายก ยืมเงินพ่อแม่ลงทุนทำฟาร์มเล็กๆ มีวัวไม่กี่ตัว เป็นอาชีพเสริม แต่ที่สำคัญคือทำให้มีประสบการณ์จริง ไปสอนชาวบ้านได้ เพราะ

การจัดการฟาร์มขนาดเล็กแบบที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำกัน ต่างจากการจัดการฟาร์มขนาดใหญ่ที่เราเรียนมา ช่วยให้เรามีทั้งวิชาการและประสบการณ์ มีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ”

ปัจจุบันอาคารหลังเล็กที่ร้างใกล้คอกวัว ได้รับการปรับปรุงเป็นศูนย์ขายผลิตภัณฑ์ของคณะเกษตรศาสตร์ ส่วนพุดฉิมก็เปลี่ยนมาเป็นคนมวกเหล็ก หลังจากอยู่ที่นั่นมารวม 30 ปี และเวลาในช่วงนี้ราว 10 ปี เขาใช้ไปกับการหาเส้นทางของตัวเอง ก่อนที่จะมาเป็น “แดรี่โฮม”

การค้นหาลัทธิ

หลังจากทำหน้าที่นักวิชาการทางการเกษตร ควบตำแหน่งเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม อยู่จนถึงปี พ.ศ.2535 ก็ถึงเวลาเปลี่ยนแปลง ด้วยเงื่อนไขทั้งภายในและภายนอก เมื่อมีกระแสจะแปรรูปองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) จากรัฐวิสาหกิจเป็นบริษัทมหาชน

“ช่วงนั้นรัฐมีนโยบายจะแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่ไม่ใช่สาธารณูปโภค โดยเฉพาะองค์กรที่ไม่มีกำไร และอ.ส.ค.ก็เป็นหนึ่งในนั้น ซึ่งโดยส่วนตัว ผมก็เห็นด้วยกับการแปรรูป คิดว่าน่าจะไปได้ ตอนนั้นแบรนด์ไทย-เดนมาร์ก มีคุณค่าทางการตลาดสูง แต่คนที่ไม่เห็นด้วยและคัดค้านก็มาก เป็นความวุ่นวาย ผมตัดสินใจลาออกมามองหาอย่างอื่นทำ

“อีกอย่าง เราอยากพาลูกเข้ากรุงเทพฯ ไปเรียนหนังสือด้วย ผมไปทำงานในโครงการพิเศษของบริษัท ซี.พี. ดูเรื่องการรับพนักงาน ตอนนั้นคิดว่าลองไปเรียนรูระบบบริษัทดู เราเคยทำงานในระบบราชการมาแล้ว อยากจะรู้ว่าบริษัทใหญ่ๆ เขาทำงานกันอย่างไร”

แต่ออกนอกเส้นทางสายโคนมได้ราว 6 เดือน เขาก็หวนกลับเส้นทางเดิม

“อยู่กรุงเทพฯ แล้วรู้สึกว้า ไม่ใช่ที่ทางของเรา ทั้งที่คู่พ่อแม่เป็นคนกรุงเทพฯ บ้านก็มี แต่ผมอยู่ช่วงเรียนหนังสือชั้นมัธยมเท่านั้น

ไม่ชอบอยู่กรุงเทพฯ มันอึดอัด ทำงานได้หกเดือน ก็รู้สึกชีวิตติดกับ เลยกลับมาที่ฟาร์ม คิดว่าชีวิตเราเรื่องเดียวเรื่องวัว ไปทำอย่างอื่นคงไม่รุ่ง”

หลังจากพบทวนหาทางใหม่ ผลลัพธ์ออกมาเป็น “อาหารวัว” ด้วยเหตุผลว่าเป็นของจำเป็น ที่ผู้เลี้ยงวัวต้องซื้อ อาหารวัวแบ่งเป็นสองพวกใหญ่ๆ คือ อาหารหยาบ เช่น หญ้า ฟาง กับอาหารข้น ที่ประกอบด้วยธัญพืชทั้งหลาย อาทิ ถั่วเหลือง ข้าวโพด รำ ฯลฯ

“เราก็เอาอาหารหยาบกับอาหารข้นมาผสมสำเร็จ สร้างความสะดวกให้เกษตรกร ไม่มีที่เดินให้วัวไปกินหญ้า ก็เลี้ยงในคอกได้ ให้อาหารผสมของเราแทน ตอนนั้นคิดว่ามีวัวเป็นลูกค้าสักพันตัวก็คงจะรวยแล้ว วันหนึ่งวัวกินอาหารตัวละ 30 กิโล 1,000 ตัว ก็ 30,000 กิโล ได้กำไร กิโลละ 50 สตางค์ ก็ 15,000 บาทต่อวัน ไม่ธรรมดา”

แม้ดูเหมือนว่าจะไปได้ดีในทางธุรกิจ แต่ยังมีสิ่งรบกวนจิตใจว่า ยังไม่ใช่ทางที่ถูกต้อง

“ขายๆ ไป เรามาคิดว่า ค่าอาหารที่เกษตรกรจ่าย ส่วนใหญ่มันไม่ได้เป็นค่าอาหาร กลายเป็นค่าถุง เพราะอาหารหยาบเนื้อฟาม ต้องใช้ถุงใหญ่ ค่าบรรจุก็แพง เพราะเราต้องจ้างคนงาน ยังมีค่ารถส่งของ ทุกอย่างเป็นต้นทุนหมด ใจก็เริ่มถอยๆ

“ผมมองว่าธุรกิจแบบนี้ไม่น่าจะดีในระยะยาว เพราะต้นทุนของเกษตรกรไม่ลด วัวก็ไม่ได้อาหารที่ดีขึ้นจากราคาที่เพิ่มขึ้น เหมือนวัวต้องกินพลาสติก ทั้งที่วัวดูดีหลายอย่าง เช่น หญ้า ไม่ต้องใส่ถุงก็ได้ แต่เราก็เอามาใส่เพื่อความสะดวก มียี่ห้อรับรองคุณภาพว่าวัวจะได้อาหารครบถ้วน แม้ในแง่ธุรกิจไปได้ดีพอควร ปัจจุบันยังมีหลายคนทำอยู่ แต่ไม่ใช่ทางของเรา”

สัญญาณเตือนภัยของเขามองว่า ธุรกิจนี้กำลังก้าวเข้าสู่ทางตัน

“ปัญหาในการทำธุรกิจกับสัตว์ ต่างกับคนมาก อาหารสัตว์ผู้กินไม่ได้ซื้อ ผู้ซื้อไม่ได้กิน และถ้าราคาแพง ก็เป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต ผมทำงานในฟาร์มธุรกิจจริง แต่พยายามสร้างสมดุลความรู้ดีกว่าเราต้องมองสองฝั่ง ทั้งมุมเกษตรกรและมุมธุรกิจ เพราะเราเคยเลี้ยงวัวมาก่อน ผมมองตัวเองเป็นเกษตรกรมากกว่าเป็นพ่อค้า แต่เป็นเกษตรกรที่มีความรู้ เพราะอีกส่วนหนึ่งเราเป็นนักวิชาการ เรารู้ว่าเกษตรกรจะอยู่รอด ต้องลดต้นทุน ถ้าใช้อาหาร ไฮออร์โมนแพงๆ หวังได้นมมากๆ แต่ต้นทุนเพิ่ม สุดท้ายก็ไม่มีอะไรเหลือ”

เมื่อมีโจทย์ต้องลดต้นทุน เขามองไปที่ผลพลอยได้จากอุตสาหกรรม (By product)

“วันหนึ่งผมนั่งรถผ่านวังน้อย ตอนนั้นเบียร์คาร์ลสเบิร์กกำลังจะเปิดโรงงาน ที่ที่นั่งรถไปด้วยกันเขาเชื่อว่าโรงเบียร์มีกากเบียร์เป็นวัตถุดิบที่ดีสำหรับการเลี้ยงวัว เราก็สนใจ เพราะเคยเรียนในตำรา แต่ยังไม่เคยทำจริง”

กากเบียร์ได้มาจากข้าวบาร์เลย์ ที่นำมาหมักเป็นมอลต์ แล้วคั้นเอาน้ำหวานออกไปผลิตเบียร์ เหลือกากที่เป็นโปรตีนกับคาร์โบไฮเดรตที่ไม่ละลายน้ำ ซึ่งเป็นอาหารชั้นดีสำหรับวัว และที่สำคัญราคาถูกมาก เพราะเป็นของที่โรงงานไม่ต้องการ

“เราก็เอามาทดลองขาย ระยะแรกประสบปัญหาหมากรุก ไม่มีคนรู้จัก ต้องหังแจก หังแถม ขายครึ่งทั้งครึ่ง แต่เพราะราคาถูกมาก ก็พอไปได้ ผมก็พยายามหารูปแบบการขายที่ช่วยคนเลี้ยงวัวประหยัด ช่วงแรกขายเป็นรถบีกอ๊ฟ เราขนไปให้เขาตักออกกองไว้ ไม่ต้องบรรจุถุง ก็ไปได้ระดับหนึ่ง แต่ปัญหาคือเน่าเร็วมาก เพราะกากเบียร์มีคุณค่าทางอาหาร

สูง แผลงวันชอบไปไข่ ทำให้มีหนอน

เราก็แก้ปัญหาโดยเอาถังสองร้อยลิตรไปไว้ให้ที่ฟาร์มลูกค้า แล้วขนกากเบียร์ ไปเทใส่ บิดฝา จะได้ไม่มีหนอน อาหารอยู่ได้นานขึ้น แต่ยังมีปัญหาหกละหะอะ ตั้งแต่ตอนขนใส่บีก้อพจนไปถึงถึง ตกเรียกราดน้ำเหม็น ชาวบ้านเขาก็ไม่ค่อยชอบ สุดท้ายมาจบที่รับซื้อถุงมือสองมาบรรจุ เพิ่มความสะดวก ด้วยถุงพลาสติกบางสะอาดใหม่รองข้างใน ก็ได้ผลดี ใช้มาจนทุกวันนี้ เพราะถ้าเราขายแบบกองสามวันก็เน่า ใส่ถุงอยู่ได้สองอาทิตย์เท่านั้นก็พอมแล้วเพราะวัวกินอาหารทุกวัน ส่วนฟาร์มใหญ่ๆ ผมก็ขึ้นไปเทใส่ บ่อซีเมนต์ที่เขาทำไว้สำหรับเก็บอาหาร ใช้ผ้าใบปิด ไม่ต้องบรรจุถุง ราคาจะถูกลง

หลายครั้งที่เขาคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น “แต่ทุกครั้งที่จะคิดจะเป็นการเพิ่มราคาสินค้า ซึ่งโดยหลักการอาหารสัตว์ต้องเป็นของที่ดีที่สุด และราคาถูกที่สุด เพื่อลดต้นทุนของเกษตรกร ถ้าเราเอากากเบียร์คลุกอาหารอื่นเพื่อเพิ่มมูลค่าก็ได้ แต่ถามว่าจำเป็นไหม วัวกินกากเบียร์ก่อนแล้วก็กินหญ้า ไปผสมกันในท้องเองก็ได้ ทำให้เขาต้องมาจ้างคนงานผสมอาหาร ทำแบบนี้อาจจะดีในเชิงการตลาด เราอาจจะได้กำไรเพิ่ม แต่เขาจะลดลง เพราะส่วนต่างมาอยู่ที่เราเยอะขึ้น

“ผมต้องการกำไร โดยไม่ไปกินส่วนต่างของเขา โดยเขาไม่ต้องจ่ายอะไรที่ไม่จำเป็น ทำธุรกิจต้องได้กำไรอยู่แล้ว เราต้องเลี้ยงชีพ แต่อยู่บนพื้นฐานที่ว่า จ่ายเท่าที่เขาควรจ่าย ถ้าจ่ายเพิ่มต้องได้ประโยชน์เพิ่ม เช่น คนเลี้ยงไก่อยากได้กากเบียร์แบบแห้ง อย่างนี้ผมตากให้ประหยัดกว่าไม่ต้องเอาของเปียกๆหนักๆ ไปส่ง แล้วเขาต้องไปหาที่ตากเอง เราคิดค่าใช้จ่ายแล้วประหยัดกว่าที่เขาจะทำเอง”

ทำนองเดียวกัน มีบริษัทใหญ่พยายามเข้ามาเป็นตัวกลางซื้อกากเบียร์ไปแปรรูปผสมกับอาหารอื่นๆ ทำเป็น “อาหารวัวสำเร็จรูป”

“แต่ผมไม่อยากให้เกิดตรงนั้น พยายามคงอำนาจการต่อรองของเกษตรกรไว้บ้าง มีกากเบียร์มา เราพยายามขายให้เกษตรกรก่อนขายให้บริษัท ซึ่งเขาต้องเอาไปบวกกำไรอีกหลายทอด แน่หนอนว่าเกษตรกรเสียส่วนหนึ่งให้ผม แต่ก็เสียชั้นเดียว อาหารที่ได้อาจจะดีกว่าตรงที่ต้องไปผสมเอง และไม่มียี่ห้อ แต่ผมว่า วัวไม่ได้ต้องการอะไรขนาดนั้น ไม่ว่าจะอาหารสำเร็จรูป หรือยี่ห้อ มีแต่คนเท่านั้นที่ต้องการสนิยม”

แล้วคนต้องการอะไรบ้าง เมื่อตัดสินใจซื้อนมวัว...คุณภาพ...ยี่ห้อ...รสนิยม..หรือราคา?

บทอินทรีย์

ด้วยความรู้สึก “ถอยๆ” จากการทำธุรกิจอาหารสัตว์ เขาลองมองหารูขุมใหม่สำหรับอนาคต โดยเริ่มต้นที่สิ่งที่ยังไม่เคยทำมาก่อน “นมวัว”

“เราคลุกคลีอยู่ในวงการวัวนม และทำทุกอย่างมาหมดแล้ว ทั้งฝึกอบรม เลี้ยงวัว ทำอาหารวัว เหลือแต่ผลิตภัณฑ์นมยังไม่ได้ทำ คิดว่าน่าทดลองทำดู องค์กรความรู้จากที่เรียนมาเราก็มี เรารู้ว่านมดีคืออะไร เพราะเราเป็นนักวิชาการ เราอยากทำนมดี แบบที่เราอยากกินนมที่กินแล้วไม่เฝื่อนคอ ดีต่อสุขภาพ ไม่มีสารตกค้างจากยาฆ่าแมลงและยาปฏิชีวนะ”

ความคิดเรื่องผลิตภัณฑ์นมดี ชัดเจนขึ้นจากโอกาสที่ได้เดินทางไปต่างประเทศ เห็นทิศทางการเลี้ยงวัวที่เปลี่ยนไปเป็นปศุสัตว์อินทรีย์

(Organic Livestock) ให้ความสำคัญกับคุณค่าของผลผลิตมากกว่าปริมาณ และให้ความสำคัญกับการดูแลสัตว์ให้อยู่ดีมีสุข (Animal Welfare)

“ประเทศตะวันตกที่เขาเคยมาส่งเสริมให้เราเลี้ยงวัวแบบเกษตรอุตสาหกรรม เขาเจอทางตันแล้ว เขากำลังเดินสวนกลับย้อนไปหา ปศุสัตว์อินทรีย์ ไปหาการเลี้ยงวัวแบบธรรมชาติ ผมมามองว่า ในประเทศไทยเรายังไม่สนใจเรื่องนี้ ยังมุ่งจะไปเจอทางตันให้ได้ ผมเองที่ผ่านมาก็เดินไปตามแนวคิดนั้น แม้ในการขายอาหารสัตว์เราคิดลดต้นทุนให้เกษตรกรก็จริง แต่เป้าก็คือยังมองในมุมการผลิตอาหารที่ทำให้วัวให้นมได้ปริมาณสูงสุด แต่เมื่อไปเห็นเขาเดินกลับ ก็คิดว่าเราโง่งนี่ เขาเดินกลับกันแล้ว เราจะเดินไปจนสุดทาง ซึ่งสุดท้ายแล้วต้องเลี้ยวกลับทำไม เสียเวลาอีกตั้งหลายก้าว สู้เดินกลับเลยไม่ดีกว่าหรือ ผมก็เลยเดินกลับบ้าง”

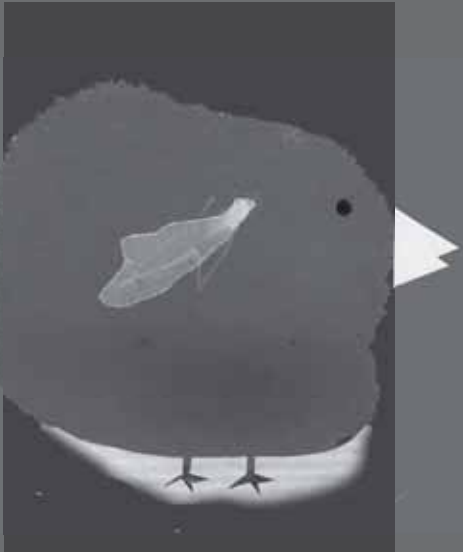
เริ่มด้วยการชักชวนเจ้าของฟาร์มโคนมที่รู้จักสนิทสนมกัน มาศึกษาการเลี้ยงวัวแบบธรรมชาติ “ชักชวนกันว่าเรามาทำนมอินทรีย์ ดีไหม บ้านเรายังไม่มีคนทำเลย ผึ้งทำกันแล้ว เพราะเขาเจอทางตัน อนาคตถ้าเราไม่ปรับตัวก็ต้องเจอทางตันเหมือนกัน และที่สำคัญ เมื่อลอง

มาศึกษาข้อมูลการทำฟาร์มเพื่อผลิตนมอินทรีย์ด้วยกัน ก็ได้เห็นข้อดีหลายๆ อย่าง แม้ผลผลิตจะน้อยลง แต่คุณภาพดีกว่า ส่วนต้นทุนก็ไม่สูงขึ้น ลดลงด้วย ไม่มีข้อได้แยะอะไรที่จะไม่ทำ”

ธุรกิจ “นมอินทรีย์” จึงเริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ.2547 จากฟาร์มหนึ่งฟาร์ม จนกระทั่งขยายเป็น 5 ฟาร์มในปัจจุบัน และนี่ก็เป็นครั้งแรกที่ส่งผลให้มีนมวัว

อินทรีย์เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกๆ ในตลาดนมของไทย เป็นนมจากวัวที่มีอิสระ ได้เล็มหญ้ากินตามธรรมชาติ ให้ผลผลิตที่เข้มข้นด้วยคุณค่าสารอาหาร และให้รสชาติของนมที่แท้จริง นั่นคือ นมจากวัวที่กินหญ้า 🌿

บทที่ 2

ความภาคภูมิใจ : คนเลี้ยงวัว

ในฐานะคนเลี้ยงวัวรุ่นที่สอง วรรณโณ อากาศฤกษ์ ภูมิใจที่เขาสามารถขยายฟาร์ม “อากาศฤกษ์” โดยเพิ่มฝูงวัวจากร้อยตัวเศษขึ้นไป 2 เท่า เป็นสองร้อยตัวเศษ ในขณะที่อัตราการผลิตน้ำนมเพิ่มขึ้นเกือบ 4 เท่า จากวันละ 400 ลิตรเป็น 1,500 ลิตร ทำให้วัวจากฟาร์มของเขาไม่เพียงเป็นที่ต้องการมากที่สุด แต่ยังสามารถขายได้ราคาสูงกว่าท้องตลาดถึงสองเท่า มีชื่อเสียงเป็นที่นับหน้าถือตาในฟาร์มใหญ่อันดับต้นๆ ที่ประสบความสำเร็จของอำเภอแมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ดินแดนโคนม

แต่ทั้งหมดนี้เป็นอดีต

“เวลานี้ผมภูมิใจ ที่มีคนมาเยี่ยมชมฟาร์มแล้วบอกว่า
ขอบคุณนะ ที่ทำนมดี ๆ ให้เขากิน”

ยุคของวัวที่ให้นมมากที่สุด

ฟาร์มอากาศฤกษ์ เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2515 ร่วมสมัยกับฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก “พ่อผมท่านไปเรียนที่นิวซีแลนด์ หลังจบชั้นมัธยม 8 (เทียบเท่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปัจจุบัน) ท่านสนใจเรื่องการเลี้ยงสัตว์สมัยนั้นไม่ค่อยมีใครไปเรียนที่นั่น พ่อเป็นรุ่นแรกๆ ไปเรียน Dairy Farming อยู่สิบปี

“เมื่อกลับมาเมืองไทย คุณพ่อซึ่งเป็นคนกรุงเทพฯ ก็มาหาซื้อที่ดินทำฟาร์มวัวนมที่มวกเหล็ก เพื่ออยู่ใกล้แหล่งรับซื้อนมของไทย-เดนมาร์ก”

เริ่มด้วยวัว 15 ตัว และเป็นฟาร์มแรกที่นำวัวนมพันธุ์ขาว-ดำเข้ามาในเมืองไทย ซึ่งเวลานั้นนิยมเลี้ยงวัวนมพันธุ์ “เรดเดน” จากเดนมาร์กที่มีสีขนออกแดงๆ กลายเป็นสัญลักษณ์วัวแดงของนมตรา ไทย-เดนมาร์ก

“พ่อผมเขาแหกคอกเอาวัวนมขาว-ดำมาจากนิวซีแลนด์ **วัวพันธุ์นี้ให้นมปริมาณมากที่สุด** มากกว่าพันธุ์เรดเดน แต่ความแข็งแรงสู้ไม่ได้เหมือนฝรั่งมาอยู่เมืองไทย จะชอบ ร้อน เล็บอ่อน มีปัญหาหลายอย่างก็เอามาผสมข้ามพันธุ์ไปเรื่อยๆ ระยะเวลาพันธุ์ขาว-ดำเป็นที่นิยม มีคนสั่งเข้ามามากขึ้น จากหลายแหล่ง จนตอนนี้เรามองไปทางไหนก็เห็นแต่วัวลายขาว-ดำ”

หลังปี 2535 วรรณโณเข้ามารับผิดชอบฟาร์มแทนพ่อเต็มตัว “พ่อผมเรียนจบ ฟอกก็ปล่อยมือ ยกให้ผมรับผิดชอบทั้งหมด จะว่าผมชอบไหม ผมชอบนะ เห็นวัวมาตั้งแต่เกิด จบชั้นมัธยมที่เซ็นคาเบียล ผมเลือกไปสอบเข้าเรียนต่อที่แม่โจ้ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่) เพราะที่ฟาร์มรับนักศึกษาฝึกงานจากสถาบันด้านการเกษตรหลายแห่ง ผมเห็นว่าคนที่เรียนแม่โจ้เป็นคนสู้งาน ทำงานเป็นหมดทุกอย่าง ไม่รังเกียจงาน ผมไม่ได้เรียนเพื่อเป็นนักวิชาการ แต่จะทำฟาร์ม จึงน่าจะเหมาะกับที่แม่โจ้”

ด้วยความ “ร้อนวิชา” เขาจัดการพัฒนาฟาร์มซึ่งมีวัวอยู่ร้อยตัวเศษ ด้วยการซื้อน้ำเชื้อใหม่ ปรับปรุงพันธุ์ให้ได้ปริมาณนมมากๆ ตั้งเครื่องผสมอาหารแทนการใช้อาหารสำเร็จ เป็นการเลี้ยงแบบเข้มข้น “ฟูลออปชั่น” ทั้งอาหาร อาหารเสริม ทั้งยา

“เวลานั้น บริษัทไหน ใครว่าอะไรดี ผมเอาหมด เป็นที่รักของบริษัทฯ เพราะผมซื้อมา ซื้ออาหารเดือนละหลายหมื่นบาท **ถามว่าคิดถึงเรื่องอันตรายหรือสารตกค้างไหม ตอนนั้นเรามองว่า แค่ให้ได้นมมากที่สุดมองแต่มุมได้ ไม่ได้คิดว่าคนกินจะเป็นอย่างไร อย่างสเตียรอยด์ (steroid) ที่เราให้กับวัวเพื่อเร่งการเผาผลาญให้เร็วขึ้น วัวก็จะกินอาหารมากขึ้น ปริมาณอาหารที่จะเปลี่ยนเป็นน้ำนมก็มากขึ้น แต่เราไม่ได้มองว่าสารตัวนี้ไปเร่งให้เซลล์ทำงานมากขึ้น ก็มีโอกาสส่งผลให้เกิดเป็นเซลล์มะเร็งมากขึ้น ตอนนั้นเราไม่ได้คิด คิดแต่ให้ได้นมมากๆ**

“**อาหารก็ใส่ปุ๋ยเรี่ย เพื่อให้เปลี่ยนเป็นโปรตีน** คือปุ๋ยเรี่ยจะมีส่วนประกอบของธาตุไนโตรเจน และไนโตรเจนเป็นองค์ประกอบของโปรตีน เมื่อวัวรับปุ๋ยเรี่ยเข้าไป ร่างกายจะย่อยสลายเป็นแอมโมเนีย แล้วจุลินทรีย์ในร่างกายวัวจะเปลี่ยนแอมโมเนียให้เป็นโปรตีนสูงถึง 200 กว่าเปอร์เซ็นต์

ยูเรียจึงเป็นโปรตีนราคาถูกที่สุด”

บนเส้นทางนี้เอง ที่เขาขยายฝูงวัวจากร้อยตัวเศษ จนสุดท้ายขึ้นไปถึง 200 ตัว ในพื้นที่ซึ่งมีอยู่ราว 300-400 ไร่ แต่ละวันจะมีวัวหมุนเวียนรีดนมได้ราว 80 ตัว ให้นมเฉลี่ยวันละ 17-18 ลิตร/ตัว “บางตัวที่เราคัดพันธุ์และบำรุงได้เต็มที่ได้ให้นมถึง 30-50 กิโลกรัมต่อวันก็มี”

ทั้งหมดเป็นความสำเร็จที่นักภาคภูมิใจ จนถึงวันที่ต้องเทนมทิ้งเป็นตันๆ และมีโอกาสได้พบทวนใหม่

กำไรหรือขาดทุน

“ปีนั้น (พ.ศ.2545) นมต่างประเทศราคาถูกมาก ทะลักเข้ามาลดราคามนมในประเทศตกต่ำลง จนเราขายไม่ได้ ต้องเททิ้งกันเป็นตันๆ ผมก็ไปหารือกับอาจารย์ตี๋ (พฤติ เกิดชูชื่น) คิดกันว่าทางรอดของเราคืออะไร ถ้าไปต่ออย่างนี้คงลำบาก เพราะราคามนมตก ค่าใช้จ่ายสูง ขายนมไปกลายเป็นค่าอาหาร ค่ายาหมด หันไปมองต่างประเทศ เมื่อก่อนเขาเลี้ยงวัวแบบเร่งให้ได้ผลผลิตมากๆ ทำนองเดียวกับที่เราทำ แต่สุดท้ายเขาก็กลับไปหาการเลี้ยงแบบธรรมชาติ ทำฟาร์มวัวออร์แกนิกให้ความสำคัญกับความอยู่ดีมีสุขของสัตว์ ได้นมเท่าไรก็เท่านั้น เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ เราก็มองว่านี่อาจจะเป็นทางออก อย่างน้อยการทำปศุสัตว์แบบอินทรีย์ก็ช่วยลดต้นทุนลง”

ด้วยบุคลิกการตัดสินใจที่เด็ดขาดและคิดแล้วลงมือทำทันที ฟาร์มอากาศฤกษ์เปลี่ยนระบบแบบกลับหลังหัน

“พอตัดสินใจว่าจะทำ ผมก็เอาเลยหักดิบ ไม่แยก ไม่ทดลอง ในเมื่อตัดสินใจว่าจะทำก็ทำทั้งหมด ตัดทุกอย่างที่ไม่เป็นออร์แกนิกออก ทั้งยาปฏิชีวนะ ออร์โมน สารเคมีต่างๆ ส่วนอาหารชั้น ซึ่งเราไม่แน่ใจว่าธัญพืชที่เขานำมาทำอาหารสัตว์จะปลอดสารเคมีหรือปลอดการตัดต่อพันธุกรรมหรือไม่ เราก็ใช้วิธีลดจำนวนลงเหลือเท่าที่จำเป็นจริงๆ จากตันครึ่งถึงสองตัน เหลือเพียงครึ่งตัน ให้วัวกินอาหารหยาบพวกหญ้าทดแทนมากขึ้น”

ผลลัพธ์ก็เห็นทันตาเช่นกัน ผลผลิตลดลงจากวันละตันครึ่งเหลือไม่ถึงครึ่งตันภายใน 2 เดือน

“นมจากตันครึ่งลดลงเหลือตันสอง และลดต่อเนื่องจนเหลือ 300 กว่ากิโลกรัม ผมก็ว่าไม่เอาแล้ว ท้อ ทำใจไม่ได้ แต่ก่อนเราทำนมได้เยอะไปทางไหนมีแต่คนรู้จัก แต่ละวันชนนนมเต็มรถเป็นตันๆ มาส่ง ดูดี น่าภูมิใจ คนเขาก็จับหน้าถือตาว่าเก่ง เวลาขายวัว คนอื่นขาย 2 หมื่น ผมขายได้ 4-5 หมื่น

“ใครถามได้นมเท่าไร? เราก็ไม่ค่อยอยากตอบ นั่งเกาคาง ตอบค้อยๆ ว่า 400 (กิโลกรัม) เขาถามว่าทำไม เกิดอะไรขึ้น ก็บอกว่าการวิธีใหม่ เขาก็ว่าบ้าหรือเปล่า เป็นอย่างนี้ใจก็ท้อ อาจารย์ตี๋ก็พยายามให้กำลังใจ บอกทนอีกหน่อย แต่เราคิดว่าเลี้ยงแบบนี้ไม่ได้ผลหรอก ใจหายตลอด 2-3 เดือนแรก ตัวเลขในบัญชีหายไปเลยทันที ตอนนั้น นมกิโลกรัมละ 11 บาท จากที่ผมขายวันละตันครึ่ง เหลือไม่กี่ร้อยกิโลฯ เงินลดลงทันทีวันละหมื่นกว่าบาท”

แต่เมื่อนั่งลงทำบัญชีรายรับรายจ่าย เขาก็ตกใจรอบสอง

“พอเรากลับไปดูตัวเลข จากที่เดิมทำนมวันละตันครึ่ง หักค่าอาหาร ค่ายา ค่ารักษาโรค ค่าแรงงานคนงาน 10 คน บวกลบเบ็ดเสร็จ ปรากฏว่า ติดลบเดือนละ 20,000 กว่าบาท ความจริงคนเลี้ยงวัวส่วนใหญ่ก็ติดลบ แต่ที่อยู่ได้เพราะมีรายได้เพิ่มจากการขายวัว”

คนที่ทำฟาร์มวัวนมจึงต้องส่งวัวประกวด สร้างชื่อเสียง เวลาขายวัว ถ้าเป็นลูกแชมป์ราคาสูงถึงตัวละ 70,000 บาท คือรายได้ของฟาร์มที่ว่างประสบความสำเร็จ

“ทั้งที่คิดว่าจะได้แชมป์มา ต้องทั้งอัดอาหาร ผีดยา ทำทุกอย่าง คนที่ซื้อลูก หรือตัวแชมป์ไป ถ้าไม่เลี้ยงเข้มข้นแบบนั้น ก็ทำนมให้ได้ไม่เท่าเดิมหรอก

“วัวของฟาร์มผมก็เหมือนกัน คนอื่นเขาขายกันตัวละ 2 หมื่น ผมขายได้ 4-5 หมื่นบาท เขาซื้อไปแล้วทำนมปริมาณมากๆ ไม่ได้ ก็มาต่อว่าผมให้เอากลับมา และผมก็ทำปริมาณได้อีก แต่เขาทำไม่ได้ เพราะต้องเลี้ยงแบบเข้มข้น ซึ่งถ้าเขาเลี้ยงแบบนั้นก็หมดตัว ค่าใช้จ่ายสูงมาก ขนาดผมเลี้ยงปริมาณเยอะๆ ยังขาดทุน ยิ่งเขาเลี้ยงน้อยตัวยิ่งยาก แต่ถ้าเปลี่ยนวิธีเลี้ยงเป็นแบบธรรมชาติก็น่าจะไปได้

“ทั้งนี้เพราะเมื่อลองมานั่งดูรายได้รายรับจริงๆ จังๆ เทียบกับของเดิม เราก็เห็นว่าเลี้ยงแบบปศุสัตว์อินทรีย์ รายได้ลดลงก็จริง แต่รายจ่ายก็มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ จนถึงตอนนี้ 5 ปีผ่านไป ผมมีผลกำไรเดือนละไม่น้อยกว่า 70,000 บาท เพราะค่าใช้จ่ายลดหมด อาหารชั้นที่เราเคยใช้วันละตันครึ่ง (1,500 กิโลกรัม) ทุกวันนี้ลดลงเหลือน้อยมาก ประมาณ 130-150 กิโลกรัม หรือราว 10 เปอร์เซ็นต์ของปริมาณที่เคยใช้ และพอเราปล่อยวัวกินหญ้าเอง ก็สามารถลดจำนวนคนงานและค่าใช้จ่ายส่วนนี้ลงได้อีก

“ส่วนค่ายาระยะแรกยังไม่ลด เพราะวัวยังไม่แข็งแรง แต่เมื่อเราเลี้ยงแบบปล่อยอิสระ และมีการคัดเลือกพันธุ์ที่ทนต่อโรค ทำให้อ้วนแข็งแรงขึ้น ค่ายาก็ลดลง จากเดิมเดือน 4-5 หมื่นบาท เพราะวัวป่วยทุกวัน

“ยาปฏิชีวนะลดเหลือเท่าที่จำเป็น จากที่เคยใช้ถึงเดือนละสองโหล ตอนนี้เดือนหนึ่งขวดเดียวยังไม่หมด ประมาณ 2 เปอร์เซ็นต์ของที่เคยใช้ อย่างเดานมอีกเสบเราจะล้างน้ำเกลือก่อน จนไม่ไหวจริงๆ ถึงใช้ยา และระยะหลังเดานมอีกเสบก็ไม่มี เพราะเราไม่ได้เร่งนม เหลือแต่ใช้เก็บ ที่มีเชื้อทำลายเม็ดเลือดแดง ต้องรักษาด้วยยาปฏิชีวนะ ในกรณีนี้เราก็จะพักไม่รีดนมจนกว่าในร่างกายวัวจะปลอดภัย

“พอเราเห็นทิศทางว่ามีแนวโน้มที่ดี ก็มีกำลังใจไปต่อ คือคิดว่าถ้าเป็นอย่างที่เขาวัว ก็ถือว่าถูกต้องทาง”

ประการสำคัญ ในขณะที่ต้นทุนการผลิตลดลง นมที่ได้กลับมีคุณภาพดีขึ้นอีกด้วย

เปรียบเทียบคุณภาพ : นมจากวัวที่กินหญ้า

“เมื่อก่อนเรามุ่งให้ได้นมมากที่สุด วัวทั้งฟาร์มเป็นพันธุ์ขาว-ดำ เลือดร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่มีผสมเลย เพื่อให้ได้นมเยอะๆ เพราะอเมริกันเขาคัดเลือกพันธุ์มาให้เปลี่ยนอาหารเป็นนม ใส่อาหารไปเท่าไรก็เป็นนมเท่านั้น แต่ในขณะที่เดียวกันคุณภาพนมก็ลดลง เพราะร่างกายวัวสามารถปลดปล่อยโปรตีนได้จำกัด ดังนั้นปริมาณนมเพิ่มก็จริง แต่สัดส่วนของโปรตีนในนมจะเจือจางลง เป็นน้ำเสียส่วนใหญ่ ไชมันก็ต่ำ สารอาหารอื่นๆ ก็ต่ำลงไปด้วย”

“เวลารีดนม เราารู้สึกเลยว่านมใส แต่ทุกวันนี้มันจะออกเหลืองๆ ดูว่าน่าจะมีไขมันมากขึ้น ความเข้มข้นก็มากขึ้น รสชาติมันดิบเมื่อก่อนจะเต็ม เพราะเราให้กินเกลือมาก วัวจะได้กินน้ำเยอะๆ เพิ่มปริมาณนม แต่ตอนนี้รสชาติมันจะหวาน”

“สิ่งเหล่านี้บอกเราว่า ไม่ว่าวัวกินอะไร หรือเราคิดยาอะไรเข้าไป มันก็จะย่อยดูดซึมเข้ากระแสเลือด ไปสร้างนม ทุกอย่างจะออกมาที่นม วัวที่กินอาหารชั้นก็ผลิตนมอีกแบบ ต่างจากวัวที่กินหญ้า ที่ให้นมที่มีโอเมก้า 3 วิตามินอีสูง ไชมันก็เป็นอีกแบบ ต่างจากนมจากวัวกินอาหารชั้นมาก”

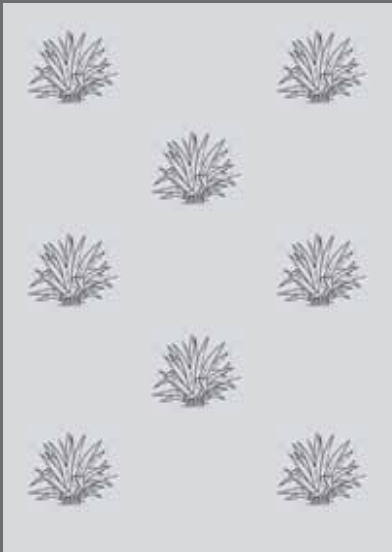
คุณภาพของนม ไม่เพียงนำมาซึ่งรายได้ แต่ยังเป็นความภาคภูมิใจ และเป็นการเปิดมุมมองใหม่ของการผลิตโดยการคำนึงถึงผู้บริโภค

นอกเหนือจากการมุ่งผลตอบแทนของตน

“มาารู้สึกตอนมีคนที่เขาเคยตีนมของเรามาเยี่ยมชมฟาร์ม บอกว่าเขาดีใจนะที่มีคนทำนมดี ให้เขากิน เขาก็ภูมิใจ เมื่อก่อนไม่เคยมีความรู้สึกแบบนี้ และเราก็ไม่ได้สนใจในส่วนนี้ด้วย ไม่เคยนึกถึง อาจจะเป็นเพราะเราก็กินน้ำที่ผลิตของเราไป ใครกินนมของเรา ไม่รู้ พอมาเจอกัน ความรู้สึกก็เปลี่ยนไป” และความรู้สึกแบบนี้ถือเป็นพันธสัญญาที่ทำให้ผู้ผลิตตั้งใจที่จะทำผลผลิตให้ดีที่สุด มากกว่าผลผลิตให้ได้มากที่สุด

วิธีคิดแบบนี้ยังนำความสุขไปยังผู้ผลิตตัวจริง คือบรรดาฝูงวัวแห่งฟาร์ม

บทที่ 3

ปฏิวดีฟาร์ม

“ถ้าวัวทั้งหลายที่อยู่ต่อหน้าข้าเบื้องหน้านี้ เจ้าให้นมมาแล้ว ก็หันแกลลอนตลอดทั้งปีที่ผ่านมา? แล้วเกิดอะไรขึ้นล่ะกับนมที่มีนครจะ ถูกใช้เลี้ยงลูกๆ ของเจ้าให้แข็งแรง? ทุกหยดของน้ำนมหายไปผ่านลำคอ ของศัตรูของเราทั้งหมด แล้วเจ้าละ โกงทั้งหลาย ตลอดทั้งปีที่ผ่านมาเจ้าให้ ไข่ทั้งหมดที่ฟอง และมีจำนวนเท่าใดของไข่ทั้งหมดที่ฟักออกมาเป็นตัว ลูกไก่? ที่เหลือทั้งหมดหายไปในตลาด..”

....สหาย สิ่งที่คุณต้องการบอกแก่เจ้าคือการปฏิวดี! ข้าไม่รู้ว่า เมื่อใดการปฏิวดีจะบังเกิดขึ้น อาจจะเป็นอีกสัปดาห์หนึ่งหรืออีกเป็นร้อยปี... แต่ที่ข้ารู้และมันใจตรงเท่าที่ยังมองเห็นฟางได้กับเท้าของข้า นั่นคือไม่ว่า ข้าหรือเร็ว ความยุติธรรมจะบังเกิดขึ้น”²

ความฝันที่เฟ้ามเมอร์ (หมู) เล่าสู่เพื่อนสัตว์ในฟาร์ม
จาก Animal Farm : A Fairy Story

² ออร์เวล, จอร์จ. 2544, น.21-22

ล่วงเข้าสู่ปีที่ 6 ของการทำปศุสัตว์อินทรีย์ วรรณโณ อากาศฤกษ์ สรุปลงจากประสบการณ์ว่า “เมื่อเริ่มต้นการทำฟาร์มแบบออร์แกนิก เราอาจจะท้อ เพราะสิ่งที่เคยเห็นคือตัวเงิน มันไม่เห็น จากที่เคยได้มากๆ ก็ลดลงจนเรแตกใจ แต่ในระยะยาว สิ่งที่เราได้กลับคืนมามากกว่าที่เราเสียไป เราไม่เห็น้อย ทั้งตัว ทั้งใจ แต่ก่อนทุกวันนี้คือการแก้ปัญหา เมื่อก่อนตื่นเช้าขึ้นมาคำถามแรกของเราคือ วันนี้จะมีวัวเป็นเต้านมอีกเสบกี่ตัว ลุ้นมาก มีวัวป่วยไหม จะรักษาอย่างไร แต่วันนี้ คำถามแรกคือวันนี้จะมีวัวเป็นสัดกี่ตัว คำถามเปลี่ยนไปหมด ผมได้สุขภาพจิตที่ดีกลับมา วัวได้สุขภาพ ลูกน้องก็งานไม่หนัก รายได้ที่เคยติดลบก็เป็นบวก”

ฟาร์มที่สามฤๅ

ภายใต้แนวคิดปศุสัตว์อินทรีย์ที่คำนึงถึงความเป็นอยู่ที่ดีของสัตว์ ฟาร์มอากาศฤกษ์ ได้รับการปรับปรุงใหม่

“เริ่มแรกเราจัดการกันพื้นที่ออก 100 ไร่ ปล่อยตามธรรมชาติ ให้ไม้ใหญ่ขึ้น ทำเป็นสวนสมุนไพร และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของวัว พื้นที่ส่วนที่เหลืออีกราว 200-300 ไร่ ทำเป็นโรงเรือนและแปลงหญ้า ปล่อยให้วัวได้มีอิสระ เดินกินหญ้าตามธรรมชาติ”

“ลดขนาดฝูงลงจาก 200 ตัว เหลือ 80 ตัว โดยคิดว่าวัวที่ไม่มีผลผลิตที่เขาเรียกว่า ‘วัวกิน’ ออก วัวพวกนี้จะไม่ผสมไม่ติด เพราะเมื่อก่อนเราเลี้ยงเข้มข้น ทำให้มันไม่แข็งแรง เป็นซีสตี มีปัญหาเรื่องรังไข่ มดลูก สารพัดเรียกว่าป่วยทุกอย่างที่มันจะเป็นได้”

การลดฝูงวัวลงให้พอเหมาะกับพื้นที่ ทำให้เกิดคุณภาพ หากปล่อยวัวจำนวนมากเกินไป วัวจะกินหญ้าจนถึงราก หญ้าก็ตาย พดุมิ เกิดชุมชน ได้เล่าถึงแนวการจัดการฟาร์มแบบอินทรีย์ว่า

“การเลี้ยงวัวตามธรรมชาติ ภูมิจากดอกสำคัญอยู่ที่อาหาร ดีที่สุดคือให้กินหญ้าอย่างเดียว ปล่อยให้แปลงหญ้า ให้และเล็มอย่างอิสระ ถ้าวัวได้มีโอกาสกินหญ้าอย่างเต็มที่ อาหารชั้นก็ไม่จำเป็น มันจะเลือกกิน ยอดหญ้ายอดไม้ต่างๆเสริมไปด้วย บางฤดูกาลที่ไม่มีหญ้า บ้านเรามีพืชอย่างอื่น เช่น กระถิน ฟาง ให้วัวกินได้”

“ทั้งนี้เราต้องสร้างสมดุลระหว่างจำนวนวัวและพื้นที่ ไม่ใช่เอาเงินเป็นตัวตั้ง อย่างมีที่ดิน 20 ไร่ คิดว่าต้องการเงินรายได้ก็แสน ต้องเลี้ยงวัวกี่ตัว แต่เราดูว่า 20 ไร่ ปล่อยให้วัวได้กินได้กี่ตัว เช่น 20 ตัว ซึ่งวัวเหล่านี้ใช้ทรัพยากรของไร่ไม่หมด สามารถเอากำมาเลี้ยงเสริม ให้กินดอกหญ้า กินอาหารที่เหลือจากวัว ช่วยจัดเห็บและแมลง ดีกว่ากินข้าวเปลือกอีก ไก่พวกนี้เนื้อมีวิตามิน มีโอเมก้า 3 ที่ได้จากยอดหญ้า ดอกหญ้า ถ้าเลี้ยงให้ปริมาณพอเหมาะ มีจะรายได้เพิ่มจากไก่ ฟาร์มก็มีระบบนิเวศที่สมดุล”

“ถ้ามีบ่อน้ำจะเลี้ยงปลาได้ ทำทางระบายน้ำ ให้น้ำขี้วัวที่ไหลลงไปเพาะพันธุ์แหล่งตอน ถ้าเราไม่ใช้สารเคมี ก็ไม่มีน้ำเสียไปทำลายพืช น้ำ ปลาที่เลี้ยงไว้ก็กินได้ ไม่ต้องซื้อ”

การเลี้ยงวัวแบบธรรมชาติ จึงไม่ใช่การเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ แต่อาศัยความรู้ชุดใหม่ เช่น การปรับปรุงพันธุ์ การทำแปลงหญ้า ฯลฯ “แนวทางหลักคือหาวิถีทางพัฒนาการเลี้ยงวัว ภายใต้เงื่อนไขที่ไม่มียา

ฆ่าแมลงและยาปฏิชีวนะ ดังนั้นเราต้องลดอาหารชั้น เพราะเราไม่รู้ว่าจะปลอดภัยหรือไม่ ต้องยึดหลัก **ซื้อเข้าให้น้อย ปลูกเองให้มาก** อาจต้องกินพื้นที่บางส่วนไว้ปลูกพืชในแนวสูงให้ได้ปริมาณกว่าแปลงหญ้า เช่น ปลูก ข้าวโพด ปลูกหญ้าต้นสูงเก็บไว้ เพราะพืชบ้านเราโตเร็ว ตัดได้เรื่อยๆ เก็บ ไว้เป็นหญ้าหมัก”

“ทั้งนี้การทำเกษตรอินทรีย์ไม่ว่าพืชหรือสัตว์ ถ้าทำเป็น ต้นทุนจะถูกลง ถ้าทำตามฝรั่ง เช่น เลี้ยงหมูอินทรีย์ แล้วหาอาหารอินทรีย์ให้มันกินไม่ได้ ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ลำบากขนาดนั้น อย่าไปทำลายหลักการคือไม่ใช้ของที่ไม่จำเป็นและไม่ควรใช้ ถ้าเข้าใจข้อนี้ ต้นทุนก็จะไม่สูง”

“สารเคมีต่างๆ ที่มีผลเสียต่อสัตว์ ตัวเอง และสิ่งแวดล้อม ล้วนไม่จำเป็นต้องใช้ เราสามารถหาทางออกใหม่ๆ ง่ายๆ เช่น เห็น แทนที่จะใช้ยาฆ่า ก็ใช้กากเอียงเลี้ยงควายเต่า แกรมด้วยไก่เป็นหน่วยทหารราบ จิกกินทั้งเห็บและไข่แมลงวัน การกำจัดแมลงแบบนี้ไม่เหมือนร้อยเปอร์เซ็นต์หรอก แต่ไม่มีความจำเป็นที่ต้องกำจัดให้หมดจดขนาดนั้น เหลือแมลงวันให้มันไชบ้าง ไก่จะได้มีหนอนกินต่อ ถ้าขจัดตัวนี้หมด เดียวก็มีตัวอื่นมา และอาจจะก่อปัญหารุนแรงกว่าเดิมก็ได้”

ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผู้เลี้ยงวัวที่ทำนมอินทรีย์ ส่งให้บริษัท แดรี่โฮม ได้มาจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน และส่วนสำคัญเป็นความรู้ที่มีอยู่แล้ว เพียงแต่ดึงมาใช้และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม เพราะโดยพื้นฐานเกษตรกรกลุ่มนี้ “กัวหน้าที่สุดอยู่แล้ว เขาเคยลองมาแล้วทุกอย่าง ยาปฏิชีวนะเกลือฟาร์ม”

สิ่งที่สำคัญที่สุดของการเปลี่ยนแปลงจึงไม่ใช่ความรู้ แต่เป็นทัศนคติหรือการให้คุณค่าที่เหมาะสมกับวัว

วัวก็ไม่ใช่โรงงานผลิตนม

“เรากลับมาเลี้ยงวัวให้เป็นวัว เมื่อก่อนเราเลี้ยงวัวเป็นโรงงานผลิตนม” เจ้าของฟาร์มอากาศถูกเปลี่ยนทัศนคติ “ชีวิตเขาต้องกินหญ้า เขาอยู่กับการเคี้ยวเอื้อง” วัวในฟาร์มแห่งนี้จึงมีโอกาสได้เดินและเล็มหญ้าอย่างอิสระในยามเช้าและยามเย็น ช่วงที่อากาศร้อนก็หลบเข้าบริเวณที่กันไว้เป็นร่มไม้ตอนเคี้ยวเอื้อง ต่างจากการทำฟาร์มแบบเข้มข้น ที่วัวถูกขังคอก กินอาหารชั้นเป็นหลัก เพื่อลดการใช้พื้นที่และแรงงาน

“วัวในฟาร์มที่เลี้ยงแบบเข้มข้น ถูกคัดเลือกพันธุ์มาเพื่อให้ให้นมอาหารที่ขุนเข้าไปจะไปเลี้ยงระบบการผลิตน้ำนมหมด แทนที่จะเข้าไปเสริมสร้างร่างกาย ทำให้แม้วัวทรุดโทรม” เจ้าของบริษัทแดรี่โฮม ผู้ริเริ่มการทำนมวัวออร์แกนิก เล่าชะตากรรมของวัว

“ตอนเป็นวัวสาวยังไม่ให้นม เจ้าของฟาร์มก็เลี้ยงแบบธรรมดา แต่พอผสมติด ออกลูกและให้นม เขาจะขุนเต็มที่ ให้อาหารที่ไปเร่งนม แต่เด้านมวัวมีพื้นที่จำกัด ใส่นมได้เต็มที่ 20 ลิตร เมื่อเจออัดอาหารมากกกินมาก ร่างกายก็สร้างน้ำนมมากจนล้น นมก็จะคัดและเล็ดลอดออกมาตลอดเวลา ปนกับขี้ดินขี้โคลน เชื้อโรคเข้าไป เป็นเหตุให้เกิดโรคเต้านมอักเสบ ซึ่งเป็นกันทุกฟาร์ม แล้วก็แก้กันโดยการให้วัวกินยาปฏิชีวนะ”

ความจริงวัวก็ไม่ต่างจากคน ถ้าสุขภาพดี ย่อมไม่ต้องการยา รักษาโรค แต่ถ้าป่วยบ่อย กินยาเป็นประจำถือว่าผิดปกติ แต่การใช้ยา ปฏิชีวนะกลับกลายเป็นเรื่องปกติของวงการโคนม และชีวิตในฟาร์มของ แม่วัวก็แสนสั้น

“เมื่อต้องผลิตนมมาก แต่ธาตุบางอย่างที่ได้จากอาหารไม่เพียงพอ ในขณะที่คุณค่าของน้ำนมตามธรรมชาติจะต้องคงที่ เพราะเป็นอาหารที่ใช้ เลี้ยงลูกสัตว์ให้เติบโตสืบทอดเผ่าพันธุ์ แร่ธาตุในระบบสืบพันธุ์ของแม่วัว ก็จะถูกดึงออกมาทดแทน ทำให้แม่วัวขาดความสมบูรณ์ เมื่อถึงรอบผสม ใหม่ ก็ผสมไม่ติด นมชุดเดิมจะหมดภายในหนึ่งปี เซลล์น้ำนมก็ค่อยๆ ฝ่อ ลง เมื่อเข้าปีที่สอง ถ้าไม่หยุดรีด วัวก็ให้น้ำมน้อยลงจนไม่คุ้ม กลายเป็นวัวกิน ถูกส่งไปโรงเชือด”

“แม้จะมีข้อเท็จจริงว่า หากปล่อยให้วัวที่ไม่สมบูรณ์ได้พักฟื้น กินหญ้ากินอาหารตามปกติ สักพักก็จะผสมติด แต่ปัญหาคือ “วัวเป็นสัตว์ ทุกเดือน ค่าผสมครั้งละ 500 บาท สิบครั้งก็ 5,000 บาท ยังไม่ติด เจ้าของ เขาก็ขาย เพราะถ้ารอจนผสมติด ก็ต้องรอต่ออีก 9 เดือนกว่าจะออกลูก ได้นม บางทีเขาก็รอไม่ไหว” ทำให้วัวซึ่งโดยปกติมีอายุเฉลี่ยราว 10 ปีเศษ กลับมีอายุในฟาร์มน้อยลง วรรณโณเล่าว่า “ผมเคยเลี้ยงวัวอยู่ได้นานถึง 25 ปี แต่ในอเมริกาเขาเลี้ยงวัว 3 ท้องก็เชือด พอวัวอายุปีครึ่งก็ผสม 2 ปีมีลูก ตัวแรก 5 ปีก็หมดอายุใช้งานในฟาร์ม”

ทั้งนี้ตามรอบปกติ หลังวัวออกลูกและรีดนมได้สัก 2-3 เดือน ก็จะเป็นสัตว์ พร้อมผสม ตั้งท้องราว 8 เดือน และออกลูกช่วงเดียวกัน ทุกปี โดยจะมีช่วงพักหยุดรีดนม ก่อนคลอด 2 เดือน ด้วยในเวลาใกล้ คลอดเต้านมจะเปลี่ยนแปลงทำให้มน้อยลง ส่วนวัวในฟาร์มแบบอินทรีย์

ได้พักถึง 3 เดือน ในขณะที่ฟาร์มแบบเข้มข้นมากอาจพักวัวแค่เดือนครึ่ง เท่านั้น

แม้ว่าแม่วัวจะต้องสูญเสียธาตุในร่างกายเพื่อสร้างอาหารที่ดีที่สุด ให้ลูก แต่ส่วนใหญ่ลูกวัวกลับไม่ได้กินนมแม่ ลูกวัวถูกเลี้ยงด้วยนมผงราคา ถูกสำหรับวัวนำเข้าจากต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะผสมแป้งถั่วเหลือง เว้นแต่ ในฟาร์มที่เลี้ยงวัวแบบธรรมชาติ

“ลูกวัวที่ฟาร์มให้กินนมแม่ ซึ่งมีประโยชน์กว่านมผง เราให้กิน นมแม่นานถึง 4 เดือน ถ้าเป็นวัวตัวผู้ก็ขาย ตัวเมียเก็บไว้เลี้ยงต่อ เพราะ ฟาร์มอินทรีย์จะเพิ่มปริมาณฝูงด้วยวัวที่เกิดในฟาร์มเป็นหลัก ถ้าวัวไม่ได้ เกิดในฟาร์ม ก็ต้องงดรีดนมในระยะหนึ่งเพื่อเคลียร์ตัวเองก่อน จนกว่าจะ แน่ใจว่าร่างกายจะปลอดภัยจากสารเคมีหรือยาปฏิชีวนะตกค้าง”

ที่สำคัญ ลูกวัวในฟาร์มได้รับการคัดเลือกพันธุ์มาแล้วว่ามีความ ทนทานต่อโรค เหมาะกับการเลี้ยงด้วยวิธีธรรมชาติ

แบริ่งแบริ่งพอกควร ให้แบบพอกควร และมีควาบลุขพอกควร

“เมื่อเราเปลี่ยนมาทำฟาร์มอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีและยาปฏิชีวนะ ก็ต้องคัดพันธุ์วัวใหม่ที่ตอบโจทย์นี้ ผมกลับมาที่วัวสายเอเชีย เป็นพันธุ์ชาฮิวลาของอินเดีย วัวชนิดนี้ทนโรค ทนแมลง มีเหนียง ฟูใหญ่ระบายความร้อนได้ดี แต่ให้นมแค่วันละ 7-8 ลิตร ก็ต้องเอาไปผสมกับพันธุ์ขาว-ดำ เพื่อให้ได้นมมากขึ้น แต่ยิ่งให้นมมาก สายเลือดชาฮิวลาลน้อย จะป่วยง่าย ทนทานน้อย คือได้อย่างเสียอย่าง ณ วันนี้เรากลับมาที่ให้นมปริมาณหนึ่ง เฉลี่ย 17-18 ลิตรต่อวัน และทนโรคประมาณหนึ่ง” วรณโณ เล่าถึงสายพันธุ์วัวของฟาร์มอากาศฤกษ์

วัวคัดพันธุ์ในฟาร์มอินทรีย์จะต้องได้รับการดูแลที่ดี ปลอดภัยจากทรานสเจอร์ ถ้าใครไปถึงฟาร์มวัวของประกิจ วงษ์ธนสุภรณ์ ก็จะได้พบกับฟาร์มที่กิจวัตรประจำวันคล้ายด้วยเสียงเพลงลูกทุ่งจากวิทยุทรานซิสเตอร์ ซึ่งไม่ได้เปิดเพื่อเจ้าของฟาร์มหรือหนุ่มน้อยผู้ช่วย แต่ “เปิดให้วัวฟัง ผมเชื่อว่าถ้าวัวได้ฟังเพลงแล้วมันจะอารมณ์ดี”

ประกิจเพิ่งแยกฟาร์มจากพี่ชาย (ประสิทธิ์ วงษ์ธนสุภรณ์) ซึ่งทำฟาร์มอินทรีย์ส่งนมให้กับแคร์โฮเมเช่นกัน เขามาทำฟาร์มของตนเอง

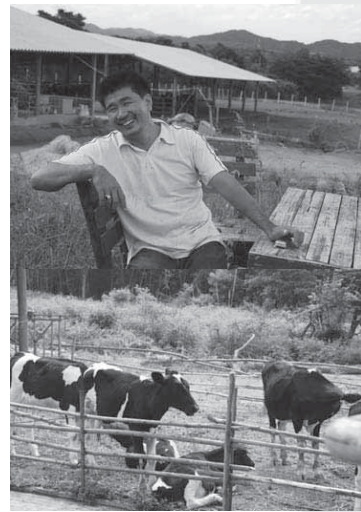
บนที่ดินแปลงสวยขนาด 100 ไร่เศษ บนเนินเขาไม่ไกลจากน้ำตกมวกเหล็ก ที่มีคนมาเสนอราคาให้ถึง 80 ล้านบาท เพื่อไปทำรีสอร์ท แต่เขาไม่ขาย เก็บไว้เลี้ยงวัว “ผมคิดว่าต่อไปถึงมีเงิน เราก็ทำที่ดินแบบนี้ไม่ได้อีกแล้ว”

เขาใช้องค์ความรู้ที่เรียนจากคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มาออกแบบฟาร์มให้สะอาดและปลอดภัย การทำฟาร์มของเขายึดหลัก 5 อ

“อ แรก ที่อยู่อาศัย ต้องมีพื้นที่กว้างขวางมากพอ ทั้งในส่วนของแปลงหญ้าและโรงเรือน (ประมาณ 20 ตร.ม.ต่อตัว) มีร่มเงาให้หลบร้อน

อ ที่สอง อาหาร ต้องดี และใหม่เสมอ ยึดหลักปลอดภัยเสมอ มีคุณค่าทางอาหาร ไม่อับชื้น เช่น ใช้พวกจมูกข้าว รำข้าว จากกลุ่มผู้ทำอินทรีย์ปลูกกระถินเพื่อเพิ่มโปรตีน ในอนาคตจะลงมันสำปะหลังไว้ตากแห้งเป็นอาหารเสริมคาร์โบไฮเดรต

อ ที่สาม อากาศ อากาศจะต้องถ่ายเทสะดวก ฟาร์มควรตั้งอยู่ในที่สูง ที่โล่ง มีลมถ่ายเทเสมอ ทำให้อากาศสดชื่น ไม่เป็นที่หมักหมมของเชื้อโรค

อ ที่สี่ อารมณ วัวจะต้องไม่เครียด มีความสุขตามสมควร ซึ่งวัวจะมีความสุขได้ สัมพันธ์กับ อ.อื่นๆ คือที่อยู่ต้องไม่แคบ ได้เดินเป็นอิสระ และสัมพันธ์กับอ.สุดท้ายคือ ออกกำลังกาย มีพื้นที่พอปล่อยให้วัวได้ออกไปเดินออกกำลัง ทำให้วัวแข็งแรง

การทำฟาร์มของผมยึดหลักสร้างความแข็งแรงให้วัว ทำให้วัวสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อมของฟาร์มได้ เพราะผมยึดหลัก ปรับสัตว์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับสัตว์ การปรับสิ่งแวดล้อมจะเสียค่าใช้จ่ายสูง เป็นเรื่องที่ยากและไม่ถาวร ทำให้สัตว์ไม่มีภูมิคุ้มกัน ยิ่งเลี้ยงยิ่งไม่มีภูมิคุ้มกัน

อย่างเห็บ ซึ่งเป็นสาเหตุของไข้หัด

ทำลายเม็ดเลือดแดงจนวัวตาย ถ้าเราไปประตมคดียาหวังฆ่าเห็บให้หมด ผมว่ามันก็หมดแค่ชั่วคราว ต้องฉีดอีก และสิ่งมีชีวิตถ้าเราไปมุ่งทำลายให้หมด ผมเชื่อว่ามันยิ่งระบาดหนัก เราใช้วิธีการเลี้ยงไก่ให้ไก่ช่วยกินเห็บจากวัว เห็บไม่หมดร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่หมว่าต้องมีเหลือให้วัวสร้างภูมิต้านทานบ้าง”

กลุ่มผู้ปฏิบัติฟาร์ม

ปัจจุบันมีฟาร์มปรับเปลี่ยนเป็นฟาร์มอินทรีย์ส่งผลผลิตให้บริษัท เครซี่โฮมรวม 5 ฟาร์ม มีวัวนมราว 300 ตัว “เริ่มต้นจากฟาร์มอากาศฤกษ์ เป็นฟาร์มแรก จากนั้นค่อยๆ ขยายออกไปยังกลุ่มคนที่พูดคุยกันเข้าใจ ส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้ๆกัน เพื่อความสะดวกในการรวบรวมผลผลิต

“นอกจากนี้ในการคัดเลือกฟาร์ม เราก็ดูทำเลด้วย ว่าต้องไม่อยู่ปลายน้ำ หรืออยู่ใต้ฟาร์มอื่น ส่วนใหญ่จะอยู่บนเนิน ไม่เช่นนั้นถึงฟาร์มของเขาจะเลี้ยงแบบอินทรีย์ก็ไม่มีประโยชน์ เพราะจะมีสารเคมีจากฟาร์มข้างเคียงปนเปื้อนเข้ามาทับน้ำ กับลม หรืออื่นๆ

ก่อนรับผลผลิตจากฟาร์มใหม่ ต้องมีระยะเตรียม โดยพูดคุยกันล่วงหน้าถึงแนวทางการทำฟาร์มแบบอินทรีย์ และภายใน 6 เดือน ฟาร์มเขาต้องไม่ซื้อวัวใหม่เข้ามา และก่อนหน้านั้นอย่างน้อยหนึ่งปี ต้องไม่ใช้สารเคมีในฟาร์มเลย”

สิ่งที่น่าสนใจก็คือ แม้การเลี้ยงในระบบฟาร์มแบบเข้มข้นมีข้อจำกัดที่ชัดเจนคือ ต้นทุนสูง รายได้มาก แต่กำไรน้อย การทำฟาร์มอินทรีย์น่าจะเป็นทางเลือกที่ดีของผู้เลี้ยงวัวนม แต่ทำไมจึงมีเกษตรกรจำนวนน้อยนิดที่เลือกเส้นทางนี้ หรือคำตอบอาจจะอยู่ห่างฟาร์มออกไปถึง “ตลาด”

บทที่ 4

บทหยดเล็กในตลาด

“ถ้าไม่มีช่องทางขาย ก็คงไม่เกิดผลิตภัณฑ์นม
อินทรีย์ แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีนมแล้วจะไม่มีนมอินทรีย์
ผมเชื่อว่าโดยทิศทางของปัญหา ถึงผมไม่ทำก็ต้องมีคนอื่นๆ
ทำขึ้นมา” พงศิ เกิดชูชื่น ผู้บุกเบิกตลาดนมอินทรีย์ ภายใต้
ตราสินค้า แดรี่โฮม เล่าถึงการสร้างตลาด ที่เริ่มต้นจากจำนวน
การผลิต 10 ลิตรต่อวัน จนมาถึง 1,500 ลิตรต่อวันในปัจจุบัน
“แต่จำนวนที่เราผลิตก็คิดเป็นอัตราส่วนที่น้อยนิดในตลาด
ผลิตภัณฑ์นม”

จาก 10 ถึง 1,500

นมแม่ริโฮมเริ่มต้นจากร้านกาแฟชื่อเดียวกันในปี พ.ศ. 2542 บริเวณที่ตั้งโรงงานอาหารสัตว์ “ตอนนั้นผมยังทำโรงงานอาหารสัตว์ แต่ก็มองหาช่องทางใหม่ ๆ เห็นว่าทำเลตรงนี้เป็นปากทางลัดสู่เขาใหญ่ น่าจะเป็นจุดนัดพบที่ดี ก็คิดทำร้านกาแฟและตั้งใจขายนมด้วย เพราะผมวกเหล็กเป็นเมืองนม แต่ยังไม่มียี่ห้อนม นอกจากของ อสค.ที่ทำนมไทย-เดนมาร์กแล้ว ไม่มีนมอื่น ส่วนนมโซดช้วยเวลานั้นก็ส่งขายในกรุงเทพเป็นหลัก

“ผมมองว่าคนมาวกเหล็กน่าจะได้อาติคิมมัตย จากเมืองนี้ อยากเอานมที่ดีที่สุดมาขาย ช่วงเริ่มต้นร้านเรามีแค่ 3 โต๊ะ วางแผนว่าจะเอานมมาผสมกาแฟ และบรรจุขวดขายด้วย ใช้นมในฟาร์มของเรา ที่มีประมาณวันละ 10 ลิตร ทำกันสองคนกับภรรยา (พรธิดา เกิดชูชื่น) อาศัยความรู้เรื่องการทำนมพาสเจอร์ไรซ์มีอยู่แล้วคือ โลว์เท็ม (Low Temperature ใช้อุณหภูมิต่ำ) ลองไทม์ (Long time-ใช้เวลานาน) ผมมีแกมอีกตัวคือโลว์เทค (Low Tech.) ใช้เทคโนโลยีชาวบ้าน เอาหม้อใส่ น้ำต้ม เอานมใส่หม้ออีกใบไปวางข้างใน วัตอุณหภูมิให้ได้ 65 องศาเซลเซียส ใช้เวลานาน 30 นาที เสร็จเอามากรองขวด ปิดฝาให้แน่น แชนน้ำเย็น ก็จบ”

จากนั้นก็ค่อยๆขยายทั้งในส่วนของการผลิตและการขาย

ส่วนการผลิตก็มีการปรับตัวดูบให้มีคุณภาพสูงขึ้น จากปรับปรุงฟาร์มให้เป็นฟาร์มอินทรีย์ และชักจูงผู้เลี้ยงวัวให้เข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายทำนมอินทรีย์ เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตขึ้น พร้อมกับตลาดที่ค่อยๆ ขยายตัว

“เดิมเราวางนมขวดขายหน้าร้าน ต่อมาก็มียูกค้าช่วยเอาไปขายที่กรุงเทพฯ เอเยนต์รายแรกของผมเป็นเพื่อนที่สนิทกัน เขาอยู่กรุงเทพฯ ชื่อนมของเราไปกินและเอาไปขายด้วย ขายในโรงเรียนรุ่งอรุณและโรงเรียนวรรณสว่างจิต³ แล้วค่อยๆ ขยายออกไปยังร้านสินค้าสุขภาพในกรุงเทพฯ”

“ลูกค้าและตัวแทนค่อยๆ เพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากลูกค้าที่เคยมากินที่มวกเหล็ก กลับไปอยากกินอีก แต่เครือข่ายที่ใกล้บ้านเขาไม่มี เขาก็สั่งไปกินด้วย ไปขายด้วย ผมก็ไปส่งครั้งละอย่างน้อย 30 ขวด 300 บาท ใช้วิธีจัดรถขึ้นมา 1 คัน เข้ากรุงเทพฯทุกเช้า หมุนเวียนส่งแต่ละจุดอาทิตย์ละครั้ง ให้เขากินให้หมดภายในหนึ่งอาทิตย์ จะได้ไม่เสีย แม้ว่านมเราเก็บได้ถึง 2 อาทิตย์ เพราะวัตดูดี และกระบวนการสะอาด ผมจะเก็บนมตัวอย่างไว้ทุกรอบการผลิต จนครบวันหมดอายุ และเก็บต่ออีก 2-3 วัน ถ้าไม่มีใครกินนม หรือแจ้งนมเสียมา ผมก็เก็บ ถ้ามีแจ้งนมเสีย มากี่จะได้ตรวจสอบว่ามีสาเหตุจากอะไร เช่น การขนส่ง ตู้แช่ที่ร้าน ฯลฯ”

จากรถ 1 คัน ส่งนมวันละประมาณ 20 จุด ขยายเป็นรถตู้เย็น กระบะ 4 คัน เวลานี้มีนมแม่ริโฮมวางขายในห้างสรรพสินค้า 4 แห่ง คือ เลมอนฟาร์ม ฟู้ดแลนด์ ท็อปซูเปอร์มาร์เก็ต และวิลล่ามาร์เก็ต และวางขายในร้านสินค้าสุขภาพประมาณ 30 ร้านทั่วกรุงเทพฯ รวมทั้งร้านสินค้าสุขภาพในต่างจังหวัด เช่น เชียงใหม่ นครราชสีมา ส่วนปริมาณการผลิตก็ค่อยๆ เพิ่มขึ้น จนเป็น 1,500 ลิตรหรือหนึ่งตันครึ่ง ทั้งนี้เป็นผลมาจากคุณภาพของสินค้าที่ขายตัวเองเป็นสำคัญ

³ ทั้งสองโรงเรียนเป็นโรงเรียนทางเลือก ที่มีผู้ปกครองสนใจเรื่องสินค้าสุขภาพ

กรบวนการผลิตที่ปลอดภัย

“ความตั้งใจของเราคือ การผลิตอินทรีย์ที่ปลอดภัย ตั้งแต่การเลี้ยงวัวจนถึงกระบวนการผลิต โรงงานของเราเป็นโรงงานขนาดเล็ก แต่มีมาตรฐาน เพื่อทำผลิตภัณฑ์ที่ไม่เพียงสะอาด ปราศจากเชื้อจุลินทรีย์ แต่ยังปลอดภัยจากสารเคมีในทุกขั้นตอน” เจ้าของแดรี่โฮมเล่า

“ในตลาดนมมีสารปรุงแต่งมาก มีตัวแทนบริษัทมากมายที่เข้ามาเสนอขายสินค้าหลากหลาย อย่างสารเพิ่มความเข้มข้น หอมมัน ลักษณะเป็นแป้งที่เนื้อละเอียดมาก เป็นสารทำนองเดียวกับที่ใส่เพิ่มความเข้มข้นให้พวกซอสมะเขือเทศ

แต่ที่เราต้องการให้ผลิตภัณฑ์มีแต่เนื้อวัตถุคือนมโคเท่านั้น ในส่วนของการแต่งรสและกลิ่น ความจริงเราไม่ยกทำนมหวาน เพราะก็แค่ใส่น้ำตาล แต่ลูกค้าเรียกร้อง บางคนไม่หวานเขาไม่กิน ทั้งนี้ก็พยายามรักษาหลักการ เช่น นมรสช็อคโกแลต ใส่แค้โก้กับน้ำตาล ไม่ใส่สีหรือกลิ่นสังเคราะห์ เพื่อลดปริมาณโกโก้

รสสตอร์เบอร์รี่ก็ไม่ยกทำ แต่รสนี้เป็นกลิ่นหอมหวานที่คนคิดใจเราก็มาคิดว่าทำอะไรไม่ให้เสียหลักการ ก็ลองหาบริษัทที่เขามีสินค้าที่เป็นกลิ่นและสีธรรมชาติ ราคาสูงกว่าสีเคมีมาก ตกที่ขวดละ 7,000 บาท

ในขณะที่สีแดงที่ใช้ผสมอาหารทั่วไปมี อ.ย.รับรองคุณภาพ ราคาแค่ 100 กว่าบาท สีชนิดเดียวกันแดง แทบไม่เป็นดินทูน ไม่เหมือนสีธรรมชาติ แต่ก็ เป็นทางออกให้เรา แม้นดินทูนจะแพงก็ตาม”

กระบวนการผลิตที่ปลอดภัยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสู่ การสร้างผลิตภัณฑ์นมที่ได้มาตรฐานอินทรีย์

มาตรฐานอินทรีย์

นมแดรี่โฮมเป็นนมปลอดสารเคมีตั้งแต่การผลิตน้ำนมดิบ จนถึง การแปรรูป แต่ยังไม่ได้ติดฉลากอินทรีย์ มีเพียงการเขียนป้ายให้ข้อมูล ลูกค้า ณ จุดขายว่า เป็นนมจากฟาร์มที่ปลอดสารเคมีและยาปฏิชีวนะ ด้วยกำลังอยู่ระหว่างดำเนินการร่วมกับศูนย์ปศุสัตว์อินทรีย์ กรมปศุสัตว์ พัฒนาให้ได้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ด้านปศุสัตว์ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลา ส่วนสำคัญมาจากการที่ภาคเอกชนก้าวไปล่วงหน้าหน่วยงานของรัฐ

“ช่วงแรกที่เราปรับฟาร์มเป็นการเลี้ยงแบบอินทรีย์ เรายังไม่สามารถอ้างได้ว่านมของเราเป็นนมอินทรีย์ หลังจากที่เราเริ่มทำโปรแกรม เลิกใช้สารเคมีและยาปฏิชีวนะเป็นเวลา 1 ปี เพื่อให้แม่วัวปลอดจากสารเคมีที่อาจจะตกค้างอยู่เดิม จึงอ้างได้ว่าเป็นนมปลอดสารพิษ”

“ในเวลานั้น กฎระเบียบฟาร์มอินทรีย์ของไทยไม่มี เราก็อาศัย แนวทางของอังกฤษ ซึ่งเป็นแนวทางที่ดี ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ที่ดีของสัตว์ (Animal Welfare) ประกอบกับแนวทางที่เราได้

เห็นจากการเดินทางไปดูฟาร์มอินทรีย์ในประเทศอื่นๆ รวมทั้งการค้นคว้า
แนวทางปศุสัตว์อินทรีย์ของสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาจากอินเทอร์เน็ต”

สำหรับประเทศไทย ศูนย์ปศุสัตว์อินทรีย์ เริ่มวางแนวทางปศุสัตว์
อินทรีย์ในปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2550) เพื่อรองรับแนวโน้มที่ปศุสัตว์อินทรีย์
จะเข้ามามีความสำคัญในอนาคตอันใกล้

“เมื่อกรมปศุสัตว์เริ่มงานก็เข้ามาเยี่ยมชมและแลกเปลี่ยนความรู้
กับเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์แบบอินทรีย์ เพื่อหาแนวทางร่างกฎระเบียบ สำหรับ
แดรี่โฮมกำลังทำงานร่วมกับกองปศุสัตว์อินทรีย์ ในส่วนของการรับรอง
ฟาร์มและผลิตภัณฑ์”

“ที่ผ่านมาเรามั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ของเราปลอดภัยจากยาปฏิชีวนะ
ยาฆ่าแมลง และสารเคมีตกค้าง เพราะวัวกินหญ้าเป็นหลัก ส่วนที่ยังมี
ปัญหาอยู่บ้างก็คือส่วนของอาหารเสริมโปรตีน (อาหารข้น) ที่เป็นพวก
ธัญพืช แม้เราจะใช้ในปริมาณที่น้อยลงมาก แต่ในบ้านเรายังไม่มีอาหาร
สัตว์อินทรีย์ พืชอินทรีย์บ้านเราปลูกให้คนก็ยังไม่พอ ตอนนี้ใช้รำข้าว
อินทรีย์จากสุรินทร์ อาศัยซื้อมาพร้อมกับข้าวอินทรีย์ และพยายามหา
ทางออกหลายวิธี เช่น ปลูกเอง หรือถ้าจำเป็นต้องซื้อก็หลีกเลี่ยงอาหารที่
อาจจะมีการตัดต่อพันธุกรรม เช่น ถั่วเหลือง ข้าวโพด”

นอกจากข้อจำกัดเรื่องอาหารสัตว์ที่กำลังแก้ปัญหา การพัฒนา
มาตรฐานฟาร์มอินทรีย์ยังมีข้อปด้อยที่ขัดแย้งกันในทางแนวคิด เช่น
การมีสัตว์หลากหลายในฟาร์มตามแนวทางเกษตรธรรมชาติ บนพื้นฐาน
แนวคิดสัตว์ทุกชนิดอยู่ร่วมกันแบบเกื้อกูล มีความสมดุลตามธรรมชาติ
มีภูมิคุ้มกันตามสมควร ไม่สอดคล้องกับแนวคิดในการควบคุมโรคของกอง
ควบคุมโรคติดต่อ ที่มุ่งเน้นการทำฟาร์มระบบปิดเพื่อป้องกันเชื้อโรคเข้า
ฟาร์ม

“ในฟาร์มวัวต้องไม่มีหมา ไม่มีไก่ ซึ่งเป็นแนวคิดแบบเดิม พอมา
ทำเกษตรอินทรีย์ก็ต้องทิ้งแนวคิดแบบนั้น ในความเป็นจริงถึงเราไม่เลี้ยงไก่
แล้วนกละ แม้อาแว้วเข้าห้องปรับอากาศ เราก็ต้องสูบอากาศจากข้างนอก
ที่มีนกบินไปมา ความจริงระบบปิดมีโอกาสเกิดความหมักหมมมากกว่า
ส่วนนกหรือไก่ประจำฟาร์มยังช่วยป้องกันนกต่างถิ่นที่อาจนำโรคจากที่อื่น
ที่สัตว์ไม่มีภูมิคุ้มกันทานได้”

“ความขัดแย้งกันทำงานนี้ เป็นสิ่งที่ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กำลังหาแนวทางในการปรับเปลี่ยนว่าจะทำอย่างไรถึงจะส่งเสริมเกษตร
อินทรีย์ได้” กรรมการผู้จัดการบริษัทแดรี่โฮม จำกัด เล่าถึงข้อขัดขัด และ
แนวโน้มในอนาคตที่ดีขึ้นจากการที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่และเกษตรกรที่ทำปศุสัตว์
อินทรีย์ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนแนวคิดกันมากขึ้น ในขณะเดียวกัน เกษตรกร
ก็หันมาให้ความสนใจกับแนวทางเกษตรอินทรีย์มากขึ้น

ในขณะนี้ยังไม่มีการรับรองมาตรฐานสินค้า ทางออกสำหรับ
เจ้าของผลิตภัณฑ์คือ การสื่อสารกับผู้บริโภค “งานสื่อสารกับผู้บริโภคและ
ร้านค้าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเราต้องรับรองตัวเอง เราก็ให้ดูฟาร์ม ซึ่งไม่
ได้สวยงามเหมือนในภาพฝัน แต่มีมาตรการที่ดีต่อผู้บริโภค อย่างเลมอน-
ฟาร์ม ก่อนที่เขาจะรับสินค้าเราไปขาย เขาก็มาดูฟาร์มเรา เพราะเขาต้อง
ไปรับประกันกับลูกค้า”

แม้ยังไม่มีการรับรองมาตรฐาน แต่ความขาดแคลนผลิตภัณฑ์
แบบนี้ในตลาด ทำให้ชื่อ แดรี่โฮม สามารถแจ้งเกิดได้ในตลาดที่มีการ
แข่งขันเข้มข้นของผลิตภัณฑ์นม

ปลุกธุรกิจ ในบ้านน้ำใหม่

“ปริมาณตันครึ่งของนมแคร์โฮม เป็นส่วนที่เล็กมากๆ ในตลาด คิดเป็นส่วนแบ่งตลาดศูนย์จุดศูนย์เก้า เท่าไรก็ไม่รู้ เราไม่มีใครเป็นคู่แข่ง และไม่ได้ไปแข่งกับใคร เพราะสู้ไม่ได้อยู่แล้ว เราค่อยๆ สร้างกลุ่มผู้บริโภคของเราขึ้นมา ด้วยผลิตภัณฑ์ที่พยายามไม่ให้เหมือนในท้องตลาด

มีคนที่มาสัมภาษณ์ผมบอกว่า แคร์โฮมเป็นธุรกิจ “บลูโอเชียน” (Blue Ocean) คำใหม่หรรษาเลยนะ แต่เราทำโดยไม่รู้จักคำนี้หรอก รู้แค่ **ว่าเราไม่ทางแย่งตลาดได้ ถ้าเราไม่สร้างตลาดเอง**” เจ้าของผลิตภัณฑ์นมอินทรีย์เล่าถึงทิศทางการตลาด ที่เริ่มต้นท่ามกลางความล้มเหลวของโรงงานแปรรูปนมรายย่อย

“ตอนแรกที่ทำ ชาวบ้านเขานั่งรอดูเราเจ๊ง เพราะคนแถวพวกเหล็ก เห็นโรงงานนมเล็กๆ เยอะมากที่ไปไม่รอด แถมคนที่เคยทำเขามีประสบการณ์มากกว่าผมอีก บางคนเคยทำงานโรงงานนมขนาดใหญ่มาแล้ว ทั้งนี้เพราะตลาดนมแข่งกันดุเดือดมาก มีเจ้าตลาดรายใหญ่ เจอแค่นมไทย-เดนมาร์ก ก็แยแล้ว ยังมีโฟโม่สต ที่ขายธุรกิจไอศกรีม เพื่อมุ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในตลาดนม มีนมเมจิ ซึ่งมีร้านเซเว่น อีเลฟเว่น เป็นช่องทางการขาย ส่วนดัชเมลล์ ก็เป็นแบรนด์ที่แข็งแกร่ง ผมประเมินว่าถ้าเข้าไปตลาดเดียวกัน คงตายตั้งแต่วันแรก

“ผมค่อยๆ ทำจากเล็กๆ ขยายไปตามลูกค้าที่ค่อยๆ เพิ่มขึ้น จาก 10 ลิตร ขยับไป 50 ลิตร ก็เมื่อมีตลาด มีลูกค้ารออยู่ เป็นการทำตามสั่ง จนถึงทุกวันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อนมทุกขวดมีลูกค้ารออยู่ เราจะเจ๊งได้อย่างไร ถ้าไม่ใช่เงินคิดประเภท ไม่ใช่เงินเกินตัว เรารู้ต้นทุนเท่านี้ ขายเท่านี้ กำไรเท่านี้ ทุกขวดมีกำไร ก็เอาไปลงทุนต่อ พัฒนาเครื่องจักรให้ได้มาตรฐานสูงขึ้น รองรับการผลิตที่เพิ่มขึ้น จาก 10 ลิตร เป็น 50 ลิตร เป็น 100-200 ลิตร จนถึงหลักพัน ผมไม่เคยเหน็ดเหนื่อย”

หลักการตลาดของเขายังไม่ได้เอาเป้าหมายการผลิตเป็นตัวตั้ง “มีบริษัทที่ทำการตลาดมาติดต่อ ขอเป็นตัวแทนจัดจำหน่าย ผมก็ไม่รับ ไม่อยากถูกบังคับให้โต ผมว่าไปไม่รอด เพราะต้องไปทางเดียวกับคนอื่นๆ อย่างห้างสรรพสินค้า ผมไม่ได้คิดเอาสินค้าไปวาง จนถึงวันที่เขาติดต่อมา เพราะถ้าเราไปวางก่อนหน้านี้ ลูกค้ายังไม่รู้จัก เขาอาจจะหยิบมาดู แล้วคิดว่า นมบ้านอะไร ไม่เคยเห็นโฆษณาทีวีเลย สินค้าก็จะวางอยู่อย่างนั้น ถึงวันหมดอายุผมก็ไปเก็บกลับ จะได้อะไรขึ้นมา ทำอย่างนี้ดีกว่า ลูกค้าสั่ง 20-30 ขวด ผมก็ไปส่ง ค่อยๆ สร้างลูกค้าขึ้นมา”

สำหรับอนาคต แคร์โฮม วางแนวทางการขยายตัวตามธรรมชาติ นั่นคือขยายตามฟาร์ม “เครื่องจักรในโรงงานเพิ่มกำลังการผลิตได้ แต่ฟาร์มเพิ่มวัตถุดิบได้จำกัด เพียง 10-15 เปอร์เซ็นต์ต่อปี จากแม่วัวรุ่นใหม่ๆ เราก็อยากให้อุรกิจของเราโตไปตามฟาร์ม

“จาก 10 ลิตร มาถึงวันนี้ 10 ปี เพิ่งได้ต้นกล้า ถ้าเป็นโรงงานอื่นเขาไปเป็นร้อยตันแล้ว หลักการของผมคือไม่รีบ มีความสุขที่ได้เห็นการค่อยๆ โตอย่างมั่นคง และหยิ่งรากลึกพอสมควร เป็นการปลุกธุรกิจเหมือนปลุกต้นไม้ เริ่มต้นจากเพาะเมล็ด รอมันโต ไม่ใช่การล้อมต้นไม้มาแบบนั้นอาจจะโตเร็ว แต่ไม่มั่นคง”

เล็กแต่เป็นนวัตกรรม

ผลิตภัณฑ์อินทรีแตรแตรีโฮมได้รับการพัฒนาตลอดเวลา ทั้งการเพิ่มชนิดของสินค้าที่หลากหลาย จากนั้น สูโยเกิร์ต ไอศกรีม ฯลฯ รวมทั้งการพัฒนาสัญลักษณ์บรรจุภัณฑ์ “เดิมผลึกของเราเป็นการดูรูปวัวและเด็กใช้เป็นเครื่องหมายการค้าด้วย ทรายผมเป็นคนวาด แต่มีคนมาให้คำปรึกษาว่า เมื่อเราโตขึ้นน่าจะใช้โลโก้ที่ดูจริงจังขึ้น จึงเปลี่ยนเป็นภาพเขียนเหมือนจริงรูปเด็กผู้หญิงกับวัว ที่เป็นเด็กผู้หญิงก็เพราะผมมีลูกสาว ส่วนผลึกเบดไทม์มิลค์ (Bed Time Milk) เป็นการดูรูปวัวกับพระจันทร์ ลูกสาวผมเป็นคนวาด”

นมเบดไทม์มิลค์ เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เจ้าของภูมิใจ “คิดว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์ เพราะคนนอนไม่หลับเยอะ พอดคิดแล้วก็ทำเลย ทำแล้วเทดีเหมือนกันนะ อยู่ข้างหน้าคนอื่นเขาก้าวหนึ่ง ถึงเล็กแต่เราไม่จำเป็นต้องคอยตามคนอื่น

“ช่วงนั้นลูกไปเรียนต่างประเทศ ผมต้องเดินทาง เกิดอาการเจ็ทแล็ก (Jet Lag) ทำให้นอนไม่หลับ ซึ่งพวกนักบินเขาจะใช้เมลาโทนินสังเคราะห์ช่วยให้นอนหลับได้ ประกอบกับที่เราเคยได้ยินว่าดีมีนมอุ่นๆ ก่อนนอนช่วยให้หลับ ผมก็ลองค้นเรื่องนมเมลาโทนิน ก็เจอมีคนทำที่นิวซีแลนด์

คิดว่าน่าสนใจมาก แต่มีองค์ความรู้น้อย พอดีมีโครงการของสวทช.หา นักวิจัยช่วยผู้ประกอบการ แถมมีเงินช่วยวิจัย ผมก็เขียนโครงการสมัครไป ได้นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีมาช่วยทำวิจัย”

โครงการดังกล่าวคือ โครงการพัฒนาเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมไทย (iTAP) ของ สวทช. (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ) มีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี(มทส.)ในฐานะเครือข่าย iTAP ร่วมกับผู้ประกอบการศึกษาและวิจัยเพิ่มเมลาโทนินจากธรรมชาติใน นำนมพาสเจอร์ไรซ์โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการรีดนมวัว มารีดตอนกลางคืน ประมาณตี 1 ซึ่งเป็นช่วงที่วัวหลั่งเมลาโทนินมาก และสารนี้จะลดน้อยลงไป ถ้าเจอแสงแดด ทั้งนี้เพื่อให้ได้นมที่ระดับเมลาโทนินธรรมชาติสูงเพียงพอ ช่วยให้นอนหลับ

“การวิจัยเข้ามาช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทำให้มีผลการวิเคราะห์ที่ยืนยันคุณภาพ ผู้บริโภคก็มั่นใจได้ ทั้งยังช่วยปรับปรุงกรรมวิธีการผลิต เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดียิ่งขึ้น โดยไม่ต้องลงทุนเพิ่มในเรื่องของเครื่องจักร”

ตลาดสินค้าอินทรี โฮมแต่เป็นนัก

การเติบโตของ “แตรโฮม” ในช่วงเกือบ 10 ปี น่าจะเป็นข้อพิสูจน์ สำหรับการขยายตัวของกลุ่มผู้บริโภคที่หันมาดูแลสุขภาพ และใส่ใจสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญพร้อมจะจ่าย “แพงกว่า” สำหรับสินค้าเกรดพรีเมียม

แม้ผู้บริโภคกลุ่มนี้ไม่ใช่คนกลุ่มใหญ่ของตลาด แต่เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อ และมีความรู้ความเข้าใจ เป็นแรงผลักดันให้ตลาดสินค้าอินทรีย์ขยายตัวออกไป แม้ไม่ใช่การเติบโตแบบรวดเร็ว

“อาหารคนไม่จำเป็นต้องขายถูกเกินไป เพราะคนรู้ว่าอาหารดีคืออะไร ดังนั้นถ้าต้นทุนแพง เราก็ขายตามต้นทุน คนกินบอกได้ว่าคุ้มไหม ถ้าคุ้มเขาก็กินอีก แต่เราไม่ลดคุณภาพเพื่อให้ราคาถูกลง ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่า สินค้าเกษตรอุตสาหกรรมที่ราคาถูก นั้นเพราะแท้ที่จริงแล้วได้ผลผลิต ‘ต้นทุนแฝง’ ให้กับเกษตรกรและธรรมชาติ”

“สินค้าออร์แกนิกสะท้อนต้นทุนที่แท้จริง เช่น ต้นทุนที่เราเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ต้นทุนที่เรากดราคาเกษตรกร ทำให้เราถึงคิดว่าคนทำเกษตรไม่ควรได้ค่าตอบแทนสูง หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีเท่ากับคนใส่สูทนั่งห้องแอร์”

ดังนั้นสำหรับผู้ผลิตอาหารอินทรีย์ ต้นทุนเป็นตัวเงินอาจจะต่ำลง แต่ต้องใช้ความคิดและความเอาใจใส่มากขึ้น หรือในอีกแง่หนึ่งก็ลงแรงมากขึ้น ทั้งร่างกาย แรงใจ แรงความคิด การได้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมเป็นความยุติธรรมสำหรับการผลิตแบบออร์แกนิก

แม้เกษตรกรอินทรีย์จะให้ “ความสุข” และ “ความเป็นธรรม” แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เกษตรกร และผู้บริโภค ที่มีความสุขอยู่กับธรรมชาติได้รับผลตอบแทนที่ยุติธรรม ส่วนผู้ซื้อได้กินดีมีอาหารปลอดภัยในราคาที่เหมาะสม แต่ยังมีผู้ผลิตน้อยมากที่หันมาทำปศุสัตว์อินทรีย์

“เจ้าหน้าที่ส่งเสริมปศุสัตว์อินทรีย์ เขาเห็นประโยชน์ต่อเกษตรกรคนอื่น ก็เชิญให้เราไปช่วยถ่ายทอดประสบการณ์ให้กลุ่มเลี้ยงวัวที่อื่นๆ

ซึ่งก็ยังไม่มากนัก ประมาณเดือนละ 3-4 ครั้ง ปัญหาก็คือ ถ้าเขาคิดว่าเปลี่ยนมาเลี้ยงแบบธรรมชาติ แล้วต้องการราคาสูงกว่าท้องตลาด ก็อาจจะยาก เพราะเราไม่ได้รับช้อนนม และแหล่งรับช้อนนมอื่นก็ไม่ได้ให้ราคาพิเศษแก่นมอินทรีย์

ผมก็บอกในมุมที่ว่า เกษตรธรรมชาติดีต่อสิ่งแวดล้อม ต่อตัว ต่อตัวเขาเอง และต้นทุนก็ลดลง ถึงได้ราคาเท่าเกษตรกรเคมี แต่ก็มีส่วนต่างมากขึ้น ถ้าทำแบบใช้ปัญญามากกว่าเงินทุนหรือเทคโนโลยี ต้นทุนลดแน่ๆ ที่ต้องใส่ลงมากกว่าคือ ความมั่นใจ ความตั้งใจและสติปัญญาที่ต้องคิดทุกขั้นตอน เกษตรเคมีเป็นเรื่องง่ายๆ ใช้เงินซื้อทุกอย่าง นั่นคือ เสียค่าคิดให้คนอื่นไปเป็นต้นทุน”

แต่อาจจะมึนหนทางอื่น ที่ทำให้คนเลี้ยงวัวไม่ต้องขึ้นต่อผู้แหล่งรับช้อนนม

ตอนที่ 5

Milk Road : เล้ามจวบ

ที่
ในร้านขายบะหมี่เจ้าดังที่ จังหวัดภูเก็ต กลายเป็นสิ่งชวนอัศจรรย์
เมื่อคิดถึงเส้นทางของมันที่อาจจะเริ่มจากแหล่งปลาแซลมอน
ในอเมริกาเหนือ บินลัดฟ้าเข้ากรุงเทพฯ สูโรงงานแลเนื้อชั้น
ภัตตาคาร เหลือส่วนหนึ่งส่งขึ้นเหนือไปทอดกรอบ และบรรจุถุง
ที่อุตรธานี แล้วล่องได้มารอคนกินที่ภูเก็ต

ห่างจากที่นั่นไปไม่เกิน 20 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของ
“อัคระฟาร์ม” ผู้ผลิตนมแพะอินทรีย์ ตราพรุจำปาขายให้กับ
ชุมชน ด้วยความคิดที่ต่างจาก “การตลาดหนังปลาแซลมอน”
อยู่หลายปีแสง

ชาวแพะ

แพะเป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งที่อากัฬ เพราะมักจะถูกนำไปเกี่ยวข้องกับเรื่องไม่ดี “เชื่อว่าแพะเป็นสัตว์ทำลายโลก และอะไรที่ไม่ดีก็ยกให้แพะ จับคนผิดก็ว่าจับแพะ เป็นแพะรับบาปบ้าง ทำอะไรมั่วๆ ก็ว่าจับแพะชนแกะ”
อัคระ อิตติถาวร เจ้าของผลิตภัณฑ์นมแพะอินทรีย์ พรุจำปา เล่าเรื่องแพะตั้งนั้น เมื่อมีคนอยากเป็นชาวแพะ ก็ออกจะเป็นเรื่องแปลก แต่กลุ่มผู้เลี้ยงแพะนมและแพะเนื้อที่ จังหวัดภูเก็ต ลงมติเลือกชื่อ “ชมรมชาวแพะภูเก็ต” แทนชื่อชมรมผู้เลี้ยงแพะ ด้วยเหตุผลของคนเลี้ยงแพะที่ประจักษ์ด้วยตัวเองว่าแพะมีดีกว่าที่คิด

“สมาชิกชมรมชาวแพะภูเก็ต มีทั้งผู้ที่เลี้ยงแพะเนื้อและแพะนม แต่ในระยะหลังมีสมาชิกในส่วนของแพะนมเพิ่มมากขึ้นกว่าแพะเนื้อ”
อัคระ ซึ่งทำหน้าที่ประธานชมรมชาวแพะภูเก็ตเล่าถึงชมรมและนมแพะตราพรุจำปา ซึ่งเป็นนมพาสเจอร์ไรซ์ ขนาดบรรจุ 210 ซีซี/ขวด ส่งขายภายในจังหวัดภูเก็ต โดยมีร้านค้าย่อยและลูกค้าประจำหมุนเวียนกันมารับที่ฟาร์ม ซึ่งเป็นทั้งบ้านพักอาศัยและโรงผลิตนมขนาดจิ๋ว

“ลูกค้าส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เพราะผมผลิตไม่มาก ประมาณ 30 ลิตร ร้อยกว่าขวด ใช้วิธีทำปฏิทินให้ลูกค้าหมุนเวียนมารับสัปดาห์ละครั้ง

บางคนอาจจะอาทิตย์ละสองครั้ง เพราะผมไม่สามารถผลิตวันเดียวให้ทุกคนได้ ถือเป็นการนำร่องการผลิตนมแพะขายอย่างเป็นระบบ มีบรรจุภัณฑ์ และสร้างเครื่องหมายทางการค้าติดขวดนม เป็นต้นแบบขยายภาพกว้างการตลาด มีมาตรฐาน GMP และ ออย.

“ส่วนสมาชิกชมรมชาวแพะ ซึ่งต่างผลิตนมจำนวนไม่มาก มีตลาดในชุมชนรองรับ ชมรมก็สนับสนุนให้เขาขายเองโดยตรง โดยชมรมเข้าไปช่วยจัดการควบคุมดูแลด้านความสะอาดของวัดฤดูบิและการผลิต แพะรีดนมทุกตัวต้องปลอดโรค ผู้เลี้ยงแพะและทำผลิตภัณฑ์นมจะปริมาณมากหรือน้อยก็ตาม จะต้องมีความรู้เรื่องโรคและการปนเปื้อน โดยผลิตภัณฑ์พรุจำปา เป็นเหมือนต้นแบบให้สมาชิกเห็นความสำคัญของมาตรฐานด้านคุณภาพ”

การควบคุมคุณภาพเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ดี ต้องทำตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ “ผลิตภัณฑ์ที่ดีไม่ได้อยู่ที่ปลายน้ำ ไม่ควรวัดจากโรงงานขนาดใหญ่ มีเครื่องจักรราคาแพง มาตรฐานสูง แต่เราต้องวัดกันที่คุณภาพผลผลิต ต้องตั้งแต่นั้นน้ำคือวัดฤดูบิ (นมดิบ) ต้องมีคุณภาพจนถึงปลายทางการพาสเจอร์ไรซ์และบรรจุขวด ที่มีมาตรฐานความปลอดภัยไม่ต่างกัน แต่วัดฤดูบิเรารู้ว่าแน่นอน”

นมแพะจากชมรมชาวแพะภูเก็ตจึงผลิตบนพื้นฐานนมปลอดสารพิษ และที่สำคัญต้องทั้งดี คือมีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด และต้องสด !

แบบจากชุมชนเพื่อชุมชน

“นมพาสเจอร์ไรซ์ มีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด เป็นการฆ่าเชื้อโรคโดยคงคุณค่าทางอาหารที่ค่อนข้างครบถ้วน แต่ในเมืองไทยมีนมพาสเจอร์ไรซ์น้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นนมยูเอชที (UHT) ที่ใช้วัตถุดิบปนเปื้อนก็ไม่ใช่เป็นไร เพราะใช้ความร้อนสูงถึง 132 องศาเซลเซียส เชื้อโรคอะไรก็ตายเกลี้ยง แต่คุณค่าทางอาหารก็ถูกทำลาย ไม่ก็แปรสภาพ และอาจจะทำให้ไม่เหมาะสมกับร่างกายก็ได้” เจ้าของแบรนด์พรุจ่าปาดังข้อสังเกต

นมพาสเจอร์ไรซ์มีข้อจำกัดมาก “วัตถุดิบต้องดี การเก็บรักษาต้องอยู่ในอุณหภูมิต่ำกว่า 4 องศา และอยู่ได้ประมาณ 7-10 วันเท่านั้น ทำให้มีเวลาในท้องตลาดสั้น จึงเป็นสินค้าที่เหมาะสมกับชุมชน ที่สามารถแก้ปัญหาเกษตรกรที่แท้จริง ไม่ต้องรอดตลาด ผลิตขายในท้องถิ่น หมดปัญหาที่จะมาแข่งขันกัน ใครทำที่ไหนก็ขายที่นั่น ประหยัดค่าขนส่ง ผู้บริโภคได้บริโภคของดี ของสด”

“ระบบอย่างนี้เกษตรกรทำได้ ไม่ต้องทำการตลาด ไม่ต้องโฆษณา ไม่ต้องเสียเวลาตลาดอยู่ที่บ้านของเขา เพียงแต่สร้างสินค้าที่มีคุณภาพ และชมรมช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้ลูกค้า”

แนวทางการผลิตเพื่อขายในชุมชนช่วยให้เกษตรกรมีอำนาจต่อรองพ้นจากการตกเป็นเบี้ยล่างทางการตลาด “ที่ผ่านมากเกษตรกรพึ่งตนเองไม่ได้ เพราะเราผลิตอย่างเดียว หลังจากนั้นทำอะไรไม่ได้ ต้องรอดตลาด ตลาดจะกำหนดราคาอย่างไรก็ได้ เป็นความอภัพของเกษตรกร ซื้อปุ๋ย ซื้อพันธุ์ ซื้ออาหาร คนอื่นกำหนดราคาตลอด ถึงเวลาผลผลิตออกมา กำหนดราคาไม่ได้ ฝึมาถึงป่าช้าอย่างไรก็ต้องเผา ราคาเท่าไรก็ต้องขาย

“เกษตรกรจึงต้องทำจากต้นน้ำถึงปลายน้ำให้ได้ ต้องมีสิทธิกำหนดราคาบ้าง แทนที่จะผลิตแล้วรอดตลาด เราสร้างสินค้าของตัวเอง ที่มีจุดเด่น เช่น ปลอดสารพิษ ขายที่บ้านก็ได้ ใครก็อยากกิน แต่คนส่วนใหญ่ไม่ยอมเชื่อมั่นในตัวเรา เลือกทางที่ง่าย รอคคนมาซื้อ ไม่อยากยุ่งเรื่องการตลาด”

“รูปแบบที่เราทำอยู่ เราหวังให้เป็นต้นแบบไปขยายในชุมชนอื่นๆ ซึ่งอาจเลือกทำได้หลากหลายรูปแบบ ถ้าทำคนเดียวไม่ได้ ก็รวมกลุ่มกัน อย่างกลุ่มข้าวออร์แกนิกของสุรินทร์ ที่ร่วมกันสร้างผลิตภัณฑ์”

หลักการคือ การสวนกระแสแข่งขันและการผูกขาด แปรเป็นความร่วมมือและกระจายผลประโยชน์ “มีคนจะมาลงทุนให้ผมหลายล้าน ให้สิ่งแพะมาเพิ่ม ขยายการผลิตนมแพะอินทรีย์ ที่มีตลาด มีความต้องการซื้ออยู่ แต่ผมมองว่า แค่นี้ผมพอในส่วนของผมแล้ว ที่เหลือควรไปสร้างประโยชน์ให้คนอื่น แทนที่ผมจะขายคนเดียวหมด ขวด ปล่อยให้มีคนผลิตเพิ่มอีกร้อยคน คนละร้อยขวดดีกว่า กระจายในหลายพื้นที่ สินค้าก็สดจริง คนเชียงใหม่ไม่ต้องมากินนมแพะจากภูเก็ต แม้จะส่งทางเครื่องบินก็ตาม”

ทั้งนี้จุดเด่นที่ทำให้สินค้าเป็นที่ยอมรับของชุมชน ก็คือคุณภาพสินค้า ที่มีคุณค่าจากธรรมชาติ

คุณค่าตามธรรมชาติ

นมแพะเป็นสินค้าใหม่ในตลาดเมืองไทย ที่คนส่วนใหญ่คุ้นชินกับนมวัว “แพะมีข้ออากัฟ คนมีอุปาทานว่าแพะมีกลิ่นสาป ความจริงนมสัตว์ทุกชนิดมีกลิ่นตามธรรมชาติ และกลิ่นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการปนเปื้อนและความเคยชินของคนกิน” เจ้าของ อัคระฟาร์ม เล่าถึงนมแพะและกระบวนการทำให้นมแพะบริสุทธิ์เป็นที่ยอมรับของคนกิน โดยไม่เพียงชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงในแง่คุณค่าจากนมแพะ ยังมีกระบวนการผลิตที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้นมไม่ได้มีเพียงคุณค่าทางโภชนาการ แต่บรรจุไว้ด้วยพลังชีวิต

“ในการผลิตเราใช้นมสดบริสุทธิ์ไม่ผ่านการแช่แข็ง ไม่เกิดการแตกตัวของกรดไขมันที่ทำให้เกิดกลิ่น กลิ่นจึงเป็นกลิ่นนม และเป็นนมอินทรีย์ ซึ่งไม่ได้เพียงแค่ไม่ใช้สารเคมี แต่ให้ความสำคัญกับการทำธุรกิจที่ไม่ทรมาณสัตว์” นั่นคือ การปล่อยให้สัตว์ได้มีชีวิตตามธรรมชาติ

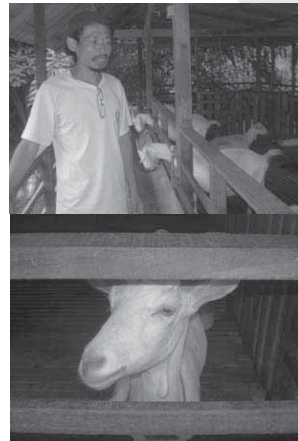
“ทุกวันนี้เรากำลังบริโภคแบบผิดธรรมชาติ กินผลผลิตจากสัตว์ที่ไม่ได้อยู่ตามธรรมชาติ อย่างที่ควรจะเป็น เราเลี้ยงไก่โดยไม่ให้รู้ว่าโลกมีกลางวัน กลางวัน มีแสงตะวัน มีพระจันทร์ ตั้งแต่ฟักจนถึงวันเชือดอยู่กับแสงไฟฟ้า ให้กินอาหารตลอดเวลา เดี่ยวนี้เลี้ยงกันแค่ 30 วันก็ขาย

“ไก่ไข่ก็เลี้ยงกันในกรงคับ จากกรงละ 1 ตัว เพิ่มเป็น 2-3 ตัว เพราะแนวทางการแก้ปัญหาไข่หวัดนกที่เน้นให้เลี้ยงในโรงเรือนปิด หลังละเป็นล้าน เขาก็ต้องใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เวลาตัวหนึ่งไข่ อีกตัวจิกกัน ไม่รีบเก็บมันจิกไข่แตกหมด ไม่มีสัญชาตญาณความเป็นแม่ เดิมไก่ที่เราเลี้ยงมันจะออกไข่จำนวนหนึ่งแล้วก็หยุดเพื่อฟัก แต่ไก่พวกนี้ไม่มีนิสัยฟัก”

“เรากำลังทำลายสัญชาตญาณตามธรรมชาติของสัตว์ ตัวไหนมีนิสัยฟักจะถูกคัดทิ้ง ด้วยเหตุนี้หรือเปล่าไม่ทราบที่คนเราเดี๋ยวนี้พอคลอดลูกมาแล้วนำไปทิ้ง”

เรามองว่า ผู้บริโภคกำลังถูกยึดเย็ดผลิตภัณฑ์ทำนองนี้ และ พยายามสร้างทางเลือกด้วยผลิตภัณฑ์ที่มาจากธรรมชาติ ไม่ได้มาจากการบีบบังคับ “เราเลี้ยงแพะให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ไม่เครียด แยกคอกเป็นสัดส่วน ตามวัยแพะสูงอายุก็อยู่ด้วยกัน เขาจะได้เล่าความหลังกัน ไม่ต้องอยู่กับแพะเด็กให้รำคาญ เขาจะพังก่อนเด็กก็จะเล่น แต่เวลาไปหากินก็ไปด้วยกัน มีสัมพันธที่ดีต่อกัน”

“ผมอยากนำให้เขา พูดคุยกับเขา เวลาผมไปรีดนม ก็เหมือนเขาให้นมลูก เวลาเขาหลังน้ำนม เขามีความสุข เคี้ยวเอื้องไป ไม่มีความตื่นตระหนก นมที่ได้ไม่มีสารความเครียด ไม่ได้มีแค่สารอาหาร ไขมัน โปรตีน วิตามิน ฯลฯ แต่มีพลังชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งกลับที่เราไม่สามารถวัดได้

เป็นสารที่ช่วยต่อต้านอนุมูลอิสระ สร้างภูมิคุ้มกันให้มนุษย์

“เราจะรีดนมเขา เขาต้องพร้อม ได้รับอาหารที่สมบูรณ์ มีน้ำสะอาด ไม่ปนเปื้อน อาหารที่กินปลอดภัยจากสารเคมี และอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ไม่ใช่หมอมดทุกฤดู แล้วยังไปรีดนมเขา ผมรีดนมด้วยมือ โดยให้ความสำคัญกับเรื่องความสะอาด คนรีดด้วยมือสัมผัสทุกวันจะรู้ว่าเต้านมร้อนหรือเย็น เต้านมอักเสบหรือไม่”

การเลี้ยงแพะแบบธรรมชาติไม่ต่างจากการเลี้ยงวัวอินทรีย์ ที่ต้องให้ความสำคัญกับการคัดเลือกพันธุ์ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันก็ให้ผลผลิตที่ดีด้วย “ถ้าไม่สามารถคัดพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้ ผมก็ต้องปรับสิ่งแวดล้อม แต่ชาวบ้านเราคิดแบบนี้ไม่ได้ ลงทุนสูงเกินไป สิ่งที่เราคิดคือ สัตว์ที่ต้องกินอาหารตรงนี้ได้ อยู่ในอากาศ ฝนแปด (เดือน) แดดสี่ (เดือน) ได้ ต้องโดนฝนโดนแดด เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในความเป็นจริงของชีวิต”

“ไม่ใช่กลัวแพะจะป่วยแล้วนำไปขังไว้ในโรงเรือน ตลอด 365 วัน สูดหายใจลายสัญญาณธรรมชาติ ต้องใช้ยาปฏิชีวนะแน่นอน เพราะสัตว์อ่อนแอเสียแล้ว”

แม้จะไม่ได้เรียนด้านปศุสัตว์ แต่เขาอาศัยความรู้สาขา พืชศาสตร์ จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบางพระ จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นฐานความรู้ในการทำฟาร์ม ประกอบกับการค้นคว้าเพิ่มเติม อัคระ อธิถาวร ได้คัดเลือกสายพันธุ์แพะของกลุ่มอัคระดิษฐ์ขึ้นมา เป็นพันธุ์ผสมระหว่างแพะพื้นเมืองภาคใต้ที่มีอยู่ชานาน เป็นแพะขนาดเล็กให้นมน้อย ประมาณ 500 กรัมต่อวัน กับพันธุ์แพะนมต่างประเทศ เช่น พันธุ์เลลาซานของจีน “เราจะได้แพะลูกครึ่ง ที่ลืมหัดขึ้นในสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศของภูเก็ต ไม่ได้มาปรับตัวตอนโต ทำให้ทนทานกว่าแพะนมนำเข้า แล้วค่อยๆ เพิ่ม

สายเลือดแพะนม พอถึงรุ่นที่ 3-4 ก็กลายเป็นพันธุ์พื้นเมือง แต่ยังมีพันธุ์กรรมที่ให้นมดีอยู่”

แพะสายพันธุ์ใหม่ทนทานต่อสภาพแวดล้อมและโรค ปัจจุบันให้นมถึงวันละ 2 กิโลกรัม มากกว่าพันธุ์พื้นเมืองเดิมถึง 4 เท่า

ปัจจุบันนมแพะจุฬาปากาลังก้าวไปตามเส้นทางสร้างมาตรฐานนมอินทรีย์ ซึ่งมีเงื่อนไขไม่ต่างจากนมวัวอินทรีย์ ที่ปัญหาอาหารชั้น “ทางเลือกคือพยายามลดการใช้สารเคมีสำเร็จรูป ใช้การปลูกพืชโปรตีนทดแทน แต่ในส่วนของยาปฏิชีวนะ และสารเคมีในอาหารหยาบ ลดได้โดยสมบูรณ์แล้ว ฟาร์มปลอดสารเคมีทำได้ไม่ยาก แต่สิ่งที่สำคัญคือสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของสัตว์ด้วย ทุกขั้นตอนการเลี้ยงต้องไม่ทรมาณสัตว์”

ว่ายทวนกระแสนู

“สิ่งที่ผมคิดว่าจะทวนกระแส เหมือนว่ายทวนน้ำ แต่ผมเชื่อว่าต้นน้ำ น้ำต้องใสแน่นอน ไม่เหมือนปลายน้ำ มีแต่ตะกอนขุ่น” ประธานชมรมชาวแพะภูเก็ต เล่าว่า เคยหลงในกระแสเงินหลายปี ทำงานกับบริษัทไทย - ญี่ปุ่น ก้าวหน้าในอาชีพ มีรายได้ดี ใช้จ่ายเงินตามที่คิดว่าเป็นการแสวงหาความสุข “เราคิดว่าเงินกำไรชีวิต แต่ที่จริงกำลังขาดทุนชีวิต เรากินเหล้าเราเที่ยว จนป่วยหนัก ถูกห้ามขึ้นเครื่องบินจากอิสานเข้ากรุงเทพฯ ไม่ทันก็ตาย”

เวลานั้นนับได้ 10 ปี หลังเรียนจบในปี 2529 “ผมกลับหลังหัน เหมือนทหารฝึกแถว ที่ผ่านมามีความแก่งแย่งในเชิงธุรกิจ ถึงจะเพื่อนกัน ไม่ใช่ความจริงใจที่มาจากรากลึกของชีวิตที่แท้จริง เพราะสุดท้ายต้องแข่งกัน ลึกๆ แล้วเปรียบเทียบกับตลอด”

เขากลับมาบ้านเกิดที่ภูเก็ต เริ่มต้นปลูกผักปลอดสารพิษไว้กิน และขาย พร้อมกับเลี้ยงแพะพื้นเมืองห้วงเอเชียแพะมาเป็นปุ๋ย และได้เห็นศักยภาพของแพะ ที่เนื้อราคาสูง แต่ต้องเลี้ยงจำนวนมากถึงจะมีรายได้ หมุนเวียนพอ จึงเปลี่ยนมาเลี้ยงแพะนม ที่สามารถเลี้ยงจำนวนไม่มากนัก แต่จัดสรรให้รีดนมได้ทั้งปี มูลค่าน้ำมันสูง สามารถเลี้ยงชีวิตได้อย่างดี

“กลับมาอยู่อย่างมีอิสระ คนเรามีเวลาในชีวิตไม่มาก ตอนนั้นผมอายุ 30 ปีเศษ มีอะไรหลายอย่างที่อยากทำ เราก็กินเลย ไม่ขออนุมัติใคร อยากทำวิจัยก็ทำของตัวเอง อย่างเรื่องการปรับปรุงพันธุ์แพะให้ได้นม 2 กิโลกรัมต่อวันเท่าพันธุ์ต่างประเทศ แต่สามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบนี้ได้”

“ข้อดีของงานแบบชาวบ้าน คือส่งผ่านกันได้เป็นภาษาที่ชาวบ้านเข้าใจ เอามาใช้ได้ เราอย่าไปดูถูกว่าชาวบ้านคิดอะไรไม่เป็นวิทยาศาสตร์ มองว่างานวิจัยชาวบ้านไม่น่าเชื่อถือ แต่ลึกลับว่ามีปัญญาต่างๆ งานวิจัยชาวบ้านทั้งนั้น เขาวิจัยโดยการสังเกตเปรียบเทียบ อาจไม่มีตัวเลขพิสูจน์ แต่เขารู้ว่ามันได้ผล เช่น สมุนไพรชนิดนี้กินแล้วเห็นสัตว์ถ่ายออกมาเป็นพยาธิน้อยลง”

“ความรู้แบบนี้ถ้านักวิชาการไปต่อยอด เอามาแบ่งปันกันจะก้าวหน้าไปได้มาก พันธุ์แพะที่ได้มาผมไม่จดลิขสิทธิ์ เพราะผมมองว่าการจดลิขสิทธิ์ทางการเกษตร ทำให้ไม่มีความก้าวหน้าของสังคมโดยรวม เราก็ได้ความรู้จากชาวบ้านที่เขาเลี้ยงแพะกันมานานเยอะมาก ส่วนเราเอาความรู้เรื่องการ

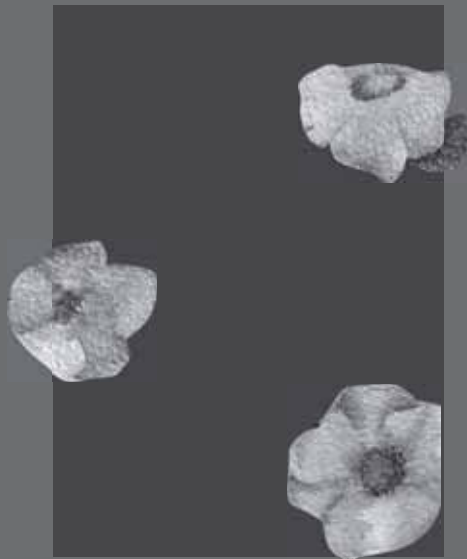
ปรับปรุงพันธุ์ไปช่วย ชาวบ้านเขาไม่รู้เอาพ่อผสมลูก พี่ผสมน้อง เป็นสายเลือดใกล้ชิด น้านมก็น้อย มีโอกาสแสดงพันธุ์กรรมด้วย เราให้ความรู้กลับไป เป็นการแลกเปลี่ยนกัน”

ปัจจุบันอัครพาร์มีแพะ 77 ตัว เป็นแพะรีดนม 30 ตัว ให้นมเฉลี่ยวันละ 30 กิโลกรัมเศษ “เป็นชีวิตตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับผมหมายถึงการทำอะไรไม่มากเกินไป มีเวลาไประมัดระวังปลูกพืชกินมีเวลาให้สังคม พอเพียงสำหรับผม มีตัววัด คือเมื่อไรที่เริ่มจะให้ คือพอเพียงแล้ว ถ้ามี 10 บาทแต่ให้ไม่ได้ แสดงว่าไม่พอ คนมี 5 บาทแต่ให้ไม่ได้ แสดงว่าพอ ไม่ได้จำกัดว่ารวยหรือจน

“สิ่งที่ให้แก่คนอื่น ๆ ไม่ใช่เงินเท่านั้น แต่ให้อะไรก็ได้ ความคิด ความรู้ ฯลฯ มีเยาวชนเข้ามา ทางชมรมก็ให้ความรู้ ที่ผ่านมามีคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยกล้าบอกว่า เป็นเกษตรกร เราอยากให้เขาลืมตาอ้าปากได้ กล้าประกาศว่าเป็นเกษตรกรอย่างภาคภูมิใจ”

แนวทางการทำเกษตรที่สมบูรณ์ในตัวเองขนาดเล็กของชุมชน สามารถเป็นทางเลือกที่เป็นจริง “ไม่ใช่เด็กหรือเยาวชนไปดูงานที่ไร ก็ไปดูแต่โรงงานอุตสาหกรรมใหญ่ๆ เทคโนโลยีสูงๆ กลับมาเอามือก่ายหน้าผาก ไม่มีทุนพอทำแบบนั้น อยุ่ย่กก็เป็นลูกจ้าง ถ้าเขามีโอกาสมาดูงานระดับชุมชน ทำให้มีกำลังใจที่จะทำ และทำได้”

ไม่ว่าจะเป็นการทำนมวัวหรือนมแพะ แต่การผลิตแบบอินทรีย์ มีหลักการสำคัญที่เหมือนกันคือ การผลิตที่คิดถึงผู้อื่นมากขึ้น ☺

บทที่ 6

จริยธรรมวุ่นวอน ธุรกิจกับความรับผิดชอบ

"เกษตรกรรมมีหน้าที่สามอย่างคือ เพื่อให้ประชาชนสัมผัสกับการใช้ชีวิตที่เป็นธรรมชาติ สองเพื่อให้เรามีความเป็นมนุษย์ และให้ศีลธรรมมีพื้นที่มากกว่าแค่พวกเราด้วยกัน สุดท้ายคือ เพื่อให้มีอาหารและสิ่งจำเป็นต่อชีวิตไว้ใช้ในวังหน้า"

อี. เอฟ. ชูมาเกอร์
ผู้เขียน เล็กๆ แต่งดงาม (Small is Beautiful)³

³ อ้างอิง อาจารย์สาธิต ปีที่ 32 ฉบับที่ 5 หน้า 25

นมปนเปื้อนเมลามีน ที่คร่าชีวิตเด็กชาวจีน 3 ราย และยังมีเด็กเจ็บป่วยด้วยโรคนี้ในไต้หวันนับหมื่น ตามด้วยข่าวการพบสารปนเปื้อนในอาหารที่ใช้นมนำเข้าจากจีนในประเทศต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของโลก ทำให้ยากแก่การคาดคะเนว่า แท้ที่จริงแล้วมีคนจำนวนเท่าไรกันแน่ที่เจ็บป่วยจากสารเมลามีนในนม แต่ยังไม่แสดงอาการออกมา

บางทีเรื่องนี้อาจจะทำให้เห็นภาพใหม่ของเส้นทางอันยาวไกลของระบบตลาด ที่ด้านหนึ่งเชื่อกันว่า ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในทางเศรษฐกิจ แต่ในอีกแง่หนึ่งกลับกำลังสะท้อนถึงคุณภาพที่สวนทางกับปริมาณ

เป็นไปได้หรือไม่ว่า กลไกอันซับซ้อนของตลาด ที่แยกผู้ผลิตกับผู้บริโภคออกจากไกลขึ้นทุกที ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ส่งผลต่อการทำงานของจริยธรรมของผู้ผลิตด้วย เพราะคงเป็นเรื่องง่ายกว่าที่เราจะทำงานไม่รู้ไม่เห็นกับอันตรายของสินค้าที่เราผลิต ถ้าเราไม่เห็นหน้าค่าตาผู้บริโภค

ความซับซ้อนของระบบไม่เพียงแต่ทำให้เราไม่เห็นภาพรวม แต่ดูเหมือนว่าเราต้องยอมรับสถานการณ์อย่างไม่มีทางเลือกเลย การควบคุมด้วยกฎหมาย อาศัยการบังคับใช้โดยเจ้าหน้าที่เพียงหยิบมือ ทำให้ข่าวคราวเรื่องสารพิษในอาหารยังคงเกิดขึ้นตลอดเวลา เกิดแล้วก็เงียบหายไป สะท้อนให้เห็นระบบตลาดที่เปี่ยมด้วยอำนาจ จนรัฐและสังคมไม่สามารถเข้าไปกำกับดูแล นำไปสู่การผูกขาด และไร้ความรับผิดชอบ

แล้วอะไรคืออนาคตของการตลาดและเกษตรกรรมที่ไม่อยู่บนพื้นฐานธรรมชาติ จำกัดขอบเขตของศีลธรรม และสุดท้ายก็ไม่มีอาหารและสิ่งจำเป็นในวันข้างหน้า

²¹ กันยายน 2551 รายงานของกระทรวงสาธารณสุขจีน ระบุยอดเด็กจีนที่ยังรักษาในโรงพยาบาล หลังจากดื่มนมปนเปื้อน ฟุงถึง 12,892 ราย ในจำนวนนี้ 104 ราย อาการหนัก ขณะที่เด็กอีก 1,579 ราย ได้รับความรักษา และกลับบ้านได้แล้ว ส่วนเด็กที่มีอาการไม่รุนแรง และได้รับการรักษาโดยไม่ต้องเข้าโรงพยาบาลมีจำนวน 39,965 ราย ส่วนเด็กที่เสียชีวิตมีจำนวน 3 ราย จากเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์

ความรับผิดชอบ

“ผมเองก็บอกไม่ได้ว่าวิธีการทำนมอินทรีย์ ที่พวกเราทำกันที่มวกเหล็ก จะใช้ได้เหมือนกันหมดกับที่อื่น แต่ผมเห็นว่า หลักการพื้นฐานที่สำคัญคือ ซื้อเข้าให้น้อย ระวังสารเคมี มีความตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อม และความอยู่ดีมีสุขของสัตว์ (Animal welfare) รวมทั้งสวัสดิการคนงาน”

“การคิดแบบเกษตรอินทรีย์ ก็คือ การคิดถึงคนอื่นให้มากขึ้น รับผิดชอบต่อสังคม” พฤณี เกิดชูชื่น กรรมการผู้จัดการบริษัทแคร์โฮม จำกัด สรุปและว่า วิธีทางนี้ยังหมายถึงการอยู่รอดของผู้ประกอบการอีกด้วย แนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืนบอกว่า หากไม่มองไกลกว่าเดิม ผลเสียก็จะเกิดขึ้นกับธุรกิจเองในระยะยาว

“ถ้าทำธุรกิจโดยไม่คิดถึงสังคม ในที่สุดก็ต้องเกิดผลกระทบที่ตัวเราเองอย่างหนีไม่พ้น การทำเกษตรอินทรีย์ต้องมองเรื่องความยั่งยืน อย่างการเลี้ยงวัวแบบอุตสาหกรรม ให้เข้าคอก ผิดยา งามว่ายั่งยืนไหม แค่ 2-3 ปี วัวก็หมดอายุใช้งานเพราะผสมไม่ติด ส่วนสภาพแวดล้อมในฟาร์มก็ขาดสมดุล จากการนำเข้าอาหาร ทำให้ที่ดินที่เราเอาอาหารมา เช่น ไร่ข้าวโพด เลี้ยงหมู ไก่ ในขณะที่ย้ายในฟาร์มก็เต็มไปด้วยมูลสัตว์หมักหมม ถูกชะลงทำลายแหล่งน้ำ เรียกว่าที่หนึ่งปุ๋ยมากจนกลายเป็นมลพิษ แต่อีกที่ขาดปุ๋ย

“ถ้าเรากระจายเลี้ยงวัวในแปลงหญ้า วัวถ่ายลงแปลงหญ้าเป็นปุ๋ย หมุนเวียนสมดุล ตัวเกษตรกร รวมทั้งคนงานได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี สิ่งตกค้างในฟาร์มไม่มี ถ้าคิดยาฆ่าเห็บไล่วัว วัวไปนอนลงในแปลงหญ้า อาบน้ำ หรือฝนตก ยาฆ่าแมลงก็ไหลลงฟาร์ม ลงแหล่งน้ำ ระบบนิเวศน์ เสีย แมลงอื่นตายไปด้วย อย่าง แมลงปอซึ่งกินยุง ฟาร์มที่ขาดแมลงปอ จะมียุงเยอะ ถ้าเราทำให้ระบบเล็กยั่งยืน ไม่ส่งออกของเสีย ระบบนิเวศน์ ข้างเคียงก็จะดี และถ้ามีระบบเล็กที่ดีจำนวนมากๆ ระบบใหญ่ก็ดีไปด้วย”

ความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นแต่รีโฮม หรือพรุจำปา หรือเจ้าของฟาร์มอินทรีย์ จึงไม่ได้หยุดอยู่แค่การสร้างผลกำไร มากๆ โดยไม่คำนึงว่า “ต้นทุน” หรือ “ค่าใช้จ่าย” ที่นำมาซึ่งกำไรเหล่านั้น สูงเพียงใดและใครเป็นผู้แบกรับ ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล การบำบัดมลพิษ ฯลฯ

ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการ (Corporate Social Responsibility-CSR) จึงมีความหมายมากกว่าการแบ่งผลกำไร เล็กน้อยมาบริจาคให้สังคม เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดี แต่เป็นการผลิตหรือ การค้า ที่สะท้อนจิตสำนึกต่อสาธารณะ มีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีหลายมิติ อาทิ ความปลอดภัยของสินค้า สวัสดิการของพนักงาน ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

บนธรรมที่คอยกวนใจ

“เมื่อตอนที่ทางแต่รีโฮมเสนอสินค้าให้กับเลมอนฟาร์ม เราต้อง ไปเยี่ยมชมฟาร์ม ดูว่าปลอดจากสารเคมีจริงหรือไม่ สินค้าตัวอื่นๆ ในร้าน ก็เช่นกัน เพราะต้องมารีบรองกับลูกค้า ถ้าสินค้าไม่จริง ลูกค้ากินแล้ว เป็นอะไรไป เราก็บาปนะ” อัญชลี ช่วยยล เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดซื้อของ บริษัทสังคัมสุขภาพ ซึ่งทำหน้าที่บริหารร้าน “เลมอนฟาร์ม” เล่าถึงงาน

“อย่างนม พอลูกค้าได้ข้อมูลว่าเป็นนมอินทรีย์ เขาก็กินกันใหญ่ เลย เราก็ต้องแน่ใจในคุณภาพของสินค้า ชีวิตคนไม่ใช่ของเล่น เราต้องมี มาตรฐานและรู้จริงในสิ่งที่เรานำมาขาย การคัดเลือกสินค้าเข้าร้านจึงให้ ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้า ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าสินค้านั้นจะทำกำไร มากแค่ไหน” แชลดา จิตปัญญา ผู้จัดการส่วนส่งเสริมสุขภาพ ยืนยันถึง ความรับผิดชอบต่อลูกค้า และได้เล่าถึงที่มาของสินค้าในร้านเลมอนฟาร์ม ซึ่งเน้นอาหารธรรมชาติ บนพื้นฐานความคิดที่ว่าสุขภาพที่ดีมาจากการกิน อาหารธรรมชาติ

“เลมอนฟาร์มจะเข้าไปสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรในชุมชนต่างๆ ให้ผลิตสินค้าธรรมชาติ โดยช่วยดูแลมาตรฐานการผลิต ในรูปพันธมิตร ทางการค้า สร้างความเชื่อมั่นว่า สินค้าของเขามีตลาดรองรับแน่นอน

มีการกำหนดราคาที่เขาอยู่ได้ และวางแผนการผลิตร่วมกันว่า จะผลิตอะไร จำนวนเท่าไร ได้ผลผลิตช่วงไหน เพื่อเราจะได้ทำข้อมูลแจ้งลูกค้าล่วงหน้า”

อย่างไรก็ตาม สินค้าเกษตรก็เหมือนกับที่เราเคยเรียนในวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นว่า เป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นต่ำ แม้จะวางแผนแล้ว แต่บางครั้งผลผลิตก็เสียหายไม่มีขาย ในขณะที่สินค้าบางอย่างเข้ามามากมาย เกินกว่าที่ได้ตกลงไว้

“เราเห็นหน้าชาวบ้านแล้ว ก็ต้องรับไว้หมด แล้วมาหาทางจัดการ เช่น ทำเป็นของแถมบ้าง ซื้อสินค้าครบ 300 บาทแถมผัก บางทีผลไม่อย่างลูกไหน เข้ามามาก จนเราขายไม่ทัน ก็ต้องมานั่งกวนทำเป็นแยมกันก็หาทางออกกันไป”

ระยะเวลากว่า 10 ปีของ เลมอนฟาร์ม ผู้จัดการฝ่ายส่งเสริมสุขภาพให้ข้อมูลว่า “สามารถอยู่ได้ทางธุรกิจ สิ่งสำคัญคือ ลูกค้าให้ความสำคัญถือในสินค้าที่เราเลือกเข้ามาจำหน่าย ทั้งนี้เราต้องเป็นฝ่ายให้ข้อมูลกับลูกค้า เพราะสินค้าสุขภาพเป็นเรื่องใหม่ บางเรื่องผู้บริโภคเขาก็ไม่รู้ ส่วนลูกค้าที่ซื้อสินค้าไปบริโภคแล้ว เขาจะให้ข้อมูลกลับมา ทำให้เราสามารถปรับปรุงสินค้าได้ตลอดเวลา”

การตลาดสินค้าอินทรีย์ จึงมีแนวโน้มของการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้จำหน่าย ที่ไม่ได้อยู่บนฐานของการแข่งขันและผลกำไรเป็นหลัก แต่เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูล และความรับผิดชอบต่อกัน

เครือข่ายสินค้าอินทรีย์

ตลาดสินค้าอินทรีย์ไม่ได้เติบโตอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ก็เป็นไปอย่างช้าๆ

“การสื่อสารข้อมูลเป็นเงื่อนไขสำคัญ ไม่ใช่เราผลิต ตัดผลากอินทรีย์ เอาสินค้าไปวางขาย แล้วลูกค้าจะซื้อ ไม่ง่ายอย่างนั้น ถ้าลูกค้ายังเลือกบริโภคตามโฆษณา หรือตัดสินใจจากราคา ไม่เปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริโภค เราก็ลำบาก”

“เครือข่ายมีความสำคัญ ซึ่งการเป็นสมาชิกของเครือข่ายมีประโยชน์มากในการขยายตลาดสินค้าอินทรีย์ อย่างผมเป็นสมาชิกชมรมเกษตรอินทรีย์ มีโอกาสได้เชื่อมโยงออกไปสู่กลุ่มอื่นๆ ที่มีความสนใจเรื่องเกษตรอินทรีย์เหมือนกัน หลังสุดก็ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการรวมตัวเป็น เครือข่ายตลาดสีเขียว ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการรวมตัวกันสามฝ่าย ทั้งผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้บริโภค เพื่อส่งต่อข่าวสารเกี่ยวกับการบริโภคที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและดีต่อสุขภาพ”

“แต่ก่อนเคยมีกลุ่มผู้ผลิตอาหารอินทรีย์ แต่ยังไม่มีการมีกลุ่มผู้บริโภคและผู้ค้า เมื่อมารวมกันทั้งสามฝ่าย ทำให้ข่าวสารครบทุกมิติ รู้ว่าผู้บริโภคต้องการอะไร การเผยแพร่ข้อมูลทั้งในส่วนของสินค้าและร้านค้าผ่านเว็บไซต์

เครือข่ายตลาดสีเขียว (www.ThaiGreenMarket.com) ซึ่ง สมาชิกภาค
ผู้ผลิตกับผู้นำช่วยกันลงขัน เพราะได้ประโยชน์ร่วมกัน ส่วนผู้บริโภค
เข้าซื้อสินค้าอยู่แล้ว และเว็บไซต์ก็ไม่ได้ใช้เงินมาก

“สมาชิกเครือข่าย นัดเจอกันเดือนละครึ่ง หมุนเวียนกันไปตาม
ร้านสุขภาพในกรุงเทพฯ” กรรมการผู้จัดการบริษัทแตรีโฮม จำกัด เล่าถึง
การขายตลาดสินค้าอินทรีย์ผ่านเครือข่ายตลาดสีเขียว ซึ่งนอกจากมีเว็บไซต์
เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือทำการตลาดผ่านเว็บไซต์
แล้ว ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่หลากหลาย อาทิ การสร้างเครือข่ายร้านสินค้า
สุขภาพ ที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์และสินค้าจากขบวนการผลิตด้วย
วิถีทางธรรมชาติ การสร้างเครือข่ายผู้บริโภคสีเขียว เพื่อรวมตัวผู้บริโภคที่
สนใจในเรื่องอาหารปลอดภัยและการบริโภคที่คำนึงถึงความยั่งยืนทาง
สิ่งแวดล้อม จุลสารกรีน (Green journal) และกิจกรรมส่งเสริมอื่นๆ เช่น
ตลาดนัด การจัดเที่ยวชมแหล่งผลิตสินค้าอินทรีย์ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงที่ละเอียดละน้อยที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นผลให้สังคม
เกิดการเปลี่ยนด้านคุณภาพในอนาคต โดยเฉพาะเมื่อมีเงื่อนไขแวดล้อม
สนับสนุน กรรมการผู้จัดการบริษัทแตรีโฮม จำกัด คาดหมายและตั้ง
ความหวังว่า “ราคาน้ำมันที่ขยับตัวสูงขึ้น ราคาอาหารสัตว์ที่แพงขึ้น
จะบังคับให้เกษตรกรเปลี่ยนมาทำเกษตรธรรมชาติมากขึ้น”

“ข้อมูลอาหารอินทรีย์ที่เราส่งออกไป ช่วงแรกๆ คนไม่ค่อยรู้สึก
ไม่ค่อยสนใจ จนกว่าจะถึงจุดวิกฤติที่ทำให้คนหันมาเปลี่ยนพฤติกรรม
เหมือนกับเรื่องโลกร้อน ที่พูดกันมานาน จนวันนี้เริ่มเห็นผลกระทบ คนก็
หันมาสนใจให้ความสำคัญกัน”

“บ้านเราวันนี้ราคาข้าว ราคามันยังสูงพอที่จะจูงใจให้เกษตรกร
เคมี ให้ได้เงินมากๆ แต่ชาวอินทรีย์ที่มีคนบางส่วนทำมาเป็นสิบปี

เริ่มแรงกระทบสู่สังคม เพราะผู้ผลิตเป็นผู้บริโภคด้วย ทำชาวอินทรีย์ก็จะกิน
อาหารอินทรีย์ เมื่อเปลี่ยนการผลิตเขาก็เปลี่ยนการบริโภค ถ้ามีคนเปลี่ยน
มากขึ้น จนทำให้มวลวิกฤติ กระบวนการคนและพฤติกรรมของสังคมโดย
รวมก็เปลี่ยนได้”

นมแตรีโฮม อาจจะเป็นเพียงนมหยดเล็กในตลาดผลิตภัณฑ์นม
ในขณะที่นมพรุ้งจำปา ไม่อาจนับเป็นอะไรได้ในแง่สัดส่วนการตลาด และ
เราไม่กล้าพูดอะไรคล้ายๆ กับวาทะที่นิล อาร์มสตรอง ว่าไว้เมื่อไปเหยียบ
ดวงจันทร์ว่าก้าวเล็กของคนคนหนึ่ง คือก้าวที่ยิ่งใหญ่ของสังคม แต่สิ่งที่
เกิดขึ้นตลอดจนแนวโน้มในอนาคตทั้งในมุมมองของผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ค้า
บ่งชี้ถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาธุรกิจที่สร้างสรรค์กว่าเดิม ที่สามารถ
ขยับขยายพรมแดนตลาด ให้คนจำนวนมากกว่าเดิมสามารถทำกำไรได้
ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค สังคมโดยรวมและสิ่งแวดล้อม

บรรณานุกรม

หนังสือ

ซาโรยัน, วิลเลียม. ความสุขแห่งชีวิต. มัทนี เกษกมล (แปล), จาก The Human Comedy. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สาระ, มปป.

ออร์เวล, จอร์จ. รัฐสัตว์. เกียรติขจร ไชยแสงสุขกุล (แปล), จาก Animal Farm : A fairy story. กรุงเทพฯ : มปป., 2544.

บทความ

ข่าวนมปนเปื้อนเมลามีน จาก ผู้จัดการออนไลน์ (โต๊ะจีน). www.manager.co.th

เครือข่ายตลาดสีเขียว www.thaigreenmarket.com

บริษัทแดรี่โฮม จำกัด www.dairyhome.co.th

ศูนย์ปศุสัตว์อินทรีย์ กรมปศุสัตว์ www.dld.go.th/organic

Amy Domini ผู้บุกเบิกการลงทุนเพื่อสังคม (Socially Responsible Investing)

คอลัมน์คนชายขอบโดย สฤณี อาชวานันทกุล www.onopen.com

สัมภาษณ์

พฤฒิ เกิดชูชื่น กรรมการผู้จัดการบริษัทแดรี่โฮม จำกัด อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี วันที่ 6 และ 8 กรกฎาคม 2551

วรรณ อากาศฤกษ์ เจ้าของฟาร์มอากาศฤกษ์ อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี วันที่ 7 กรกฎาคม 2551

ประภิก วงษ์ธนสุภรณ์ เจ้าของฟาร์มวัวอินทรีย์อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี วันที่ 7 กรกฎาคม 2551

อัศระ อิติถาวร เจ้าของฟาร์มและผลิตภัณฑ์นมแพะอินทรีย์ พรุจำปา อ.กลาง จ.ภูเก็ต วันที่ 19 กันยายน 2551

ชลดา จิตปัญญา ผู้จัดการส่วนส่งเสริมสุขภาพ บริษัทสังคมสุขภาพ จำกัด (เลมอนฟาร์ม) วันที่ 25 กันยายน 2551

อัญชลี ช่วยยก เจ้าหน้าที่จัดซื้อ (เนื้อสัตว์และเครื่องดื่ม) บริษัทสังคมสุขภาพ จำกัด (เลมอนฟาร์ม) วันที่ 25 กันยายน 2551